

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby

Ilustrace biblických příběhů

Bakalářská práce

Autor: Agáta Jansová
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice (Bc. učitelství)
Studijní obor: Výtvarná tvorba se zaměřením na vzdělávání
Hudební kultura se zaměřením na vzdělávání
Vedoucí práce: akad. mal. Gabriela Nováková, Ph.D.
Oponent práce: doc. M. A. Mgr. Mária Fulková

Zadání bakalářské práce

Autor: Agáta Jansová

Studium: P15P0749

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Hudební kultura se zaměřením na vzdělávání, Výtvarná tvorba se zaměřením na vzdělávání

Název bakalářské práce: **Ilustrace biblických příběhů**

Název bakalářské práce AJ: The Illustration of the Bible Stories

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

V teoretické části se zabývám vymezením pojmu ilustrace ve vztahu k biblickým příběhům. U vybraných ilustrátorů představuji, jak tento příběh ztvárnili. Praktická část obsahuje soubor mých autorských prací - ilustrací biblických příběhů.

BROSSIER, François, Letizia GALLI a Danielle MONNERON. Moje první obrázková bible ; Z franc. přel. Stanislava Káňová. Přeložil Stanislava KÁŇOVÁ. Praha: Portál, 1991. ISBN 80-85282-09-7. LUKEŠOVÁ, Anna. Příběhy z Bible. 2. vyd. Ilustroval José Pérez MONTERO. Praha: Česká biblická společnost, 2001. ISBN 80-85810-31-x. ŽILKA, Ladislav. Ilustrovaná Bible: příběhy Starého a Nového zákona. Praha: Česká biblická společnost, 2000. ISBN 80-85810-23-9. DONEY, Meryl. Jak k nám přišla Bible: Příběh knihy, která změnila svět. Praha: SPN, 1993. Pomocné knihy pro žáky (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-900881-3-9.

Garantující pracoviště: Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: ak. mal. Gabriela Nováková, Ph.D.

Oponent: doc. M.A. Mgr. Mária Fulková

Datum zadání závěrečné práce: 7.2.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně a uvedla jsem veškeré použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne.....

Poděkování

Zvláštní poděkování patří vedoucí bakalářské práce, akad. mal. Gabriele Novákové, Ph.D., za odborné vedení, trpělivost a ochotu, se kterou mi poskytla potřebné rady při zpracování této práce.

Anotace

JANSOVÁ, Agáta. *Ilustrace biblických příběhů*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec králové, 2019. 66 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce pojednává o zpracování biblického příběhu Stvoření světa. Teoretická část se v první řadě věnuje pojmu Bible, kde je vyjasněn původ příběhu. V druhé řadě je stručně vymezen termín ilustrace, který obsahuje podkapitulu dětské ilustrace. Dále jsou uvedeny čtyři již vydané publikace, jejichž ilustrace objektivně popisují a subjektivně hodnotím. Ve třetí řadě je vysvětlen pojem grafika a základní grafické techniky. Jednou ze stěžejních je technika linorytu, kterou zpracovávám námět Stvoření světa v praktické části. Teoretická část je zakončena popisem pracovního postupu při tisku linorytu. Následuje praktická část, která obsahuje mé ilustrace jednotlivých dnů příběhu Stvoření světa. Ke každé ilustraci připojuji komentář, který jednotlivá díla popisuje, eventuálně doplňuje. Na závěr je zde zmíněn přesah tématu možnou aplikací do výuky výtvarné výchovy.

Klíčová slova: ilustrace, Bible, Stvoření světa, grafika, linoryt

Annotation

JANSOVÁ, Agáta. *The Illustration of the Bible Stories*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2019. 66 pp. Bachelor Degree Thesis.

This work elaborates the depiction of the biblical story of Creation of the universe. The theoretical part deals with the term Bible and explains the origin of the story. Secondly, it defines the term illustration which includes a subchapter on children's illustrations. Furthermore, four publications are listed whose illustrations are objectively described and subjectively rated. Thirdly, the word graphics and its basic techniques are explicated. One of them is a crucial method of linocut with which the Creation of the universe theme is manufactured in the practical part of this work. The theoretical part is ended with the description of this technique's procedure. The following, practical part includes my illustrations of the individual days according to the biblical story. A commentary that specifies or explains each illustration is attached. In the end, there is a mention of the overlap of this subject with its possible application for school art classes.

Keywords: illustration, Bible, Creation of the universe, graphics, linocut

Obsah

Úvod.....	9
1 TEORETICKÁ ČÁST	10
1.1 Bible	10
1.1.1 Mýtus Stvoření světa	11
1.1.2 Stvoření světa v Bibli	11
1.2 Ilustrace	12
1.2.1 Dětská ilustrace	13
1.3 Popis ilustrací vybraných autorů	16
1.3.1 Moje první obrázková bible	16
1.3.2 Příběhy z Bible	19
1.3.3 Ilustrovaná Bible: příběhy Starého a Nového zákona	22
1.3.4 Dětská bible	24
1.4 Grafika.....	29
1.4.1 Základní grafické techniky	31
1.4.1.1 Linoryt.....	32
1.4.1.1.1 Vznik linorytu	33
1.5 Ukázka inspirační osobnosti.....	34
1.6 Proces vlastní tvorby linorytem.....	36
1.6.1 Příprava námětu.....	36
1.6.2 Příprava lina	36
1.6.3 Přenesení kresby na lino	37
1.6.4 Příprava pomůcek.....	37
1.6.5 Tisk matric.....	38
1.6.5.1 Dvoubarevný linoryt	39
1.6.6 Úpravy na konec.....	41

2	PRAKTICKÁ ČÁST	43
2.1	Interpretace vlastní tvorby	43
2.1.1	První den.....	44
2.1.1.1	Komentář k ilustracím prvního dne	44
2.1.2	Druhý den	46
2.1.2.1	Komentář k ilustracím druhého dne	46
2.1.3	Třetí den	48
2.1.3.1	Komentář k ilustracím třetího dne	48
2.1.4	Čtvrtý den	50
2.1.4.1	Komentář k ilustracím čtvrtého dne.....	50
2.1.5	Pátý den	52
2.1.5.1	Komentář k ilustracím pátého dne	52
2.1.6	Šestý den.....	54
2.1.6.1	Komentář k ilustracím šestého dne	54
2.1.7	Sedmý den	56
2.1.7.1	Komentář k ilustracím sedmého dne.....	56
2.2	Návrh aplikace tématu do výuky výtvarné výchovy	58
2.2.1	Náměty pro práci s obrázky s žáky II. stupně základních škol ..	59
2.3	Shrnutí praktické části	60
	Závěr.....	61
	Seznam literárních a internetových zdrojů	62
	Seznam obrázků	65

Úvod

Název bakalářské práce je odvozen od myšlenky, že každý jeden den Stvoření světa je v Bibli malým příběhem, ve kterém se udály velké věci. Tato práce v první části vytyčuje pojmy související s tématem a podává přehled ilustrací biblického příběhu Stvoření světa čtyř vybraných ilustrátorů. Ze současného stavu ilustrace tohoto příběhu vyplývá, že ilustrace Stvoření světa figurují zejména v dětské literatuře. Proto se ve druhé části tato práce zabývá vytvořením setu grafických tisků na téma vzniku světa dle biblického chápání určeného pro mládež druhého stupně vzdělávání. Avšak zcela se nevyklučuje možnost ilustrace předkládat i žákům prvního stupně základní školy.

V teoretické části jsou vymezeny termíny Bible, mýtus Stvoření světa, ilustrace, dětská ilustrace, grafika a linoryt. Hlavní náplní je představení a popis dostupných a vybraných ilustrací již vydaných publikací. Jsou posuzovány podle těchto parametrů: rozměr, technika, na jaký materiál jsou vytvořené, výrazové prostředky – linie, barva, kompozice, prostorovost. Z vlastního pohledu je hodnocen celkový dojem ilustrace, záměr ilustrátora a způsob ztvárnění obsahu textu. Všechny tyto parametry jsou důležité pro charakteristiku jednotlivých ilustrací s tím, že i formát knihy má vliv na celkové vyznění ilustrace. Ilustrace je úzce spojena s výběrem techniky, která je pro tuto práci zvolena, grafickým tiskem z výšky – linorytem. Opět je tento termín pojmenován, blíže specifikován a vysvětlen důvod výběru a popis tvorby.

Praktická část vychází z biblického příběhu o Stvoření světa. Ilustrace k příběhu jsou tvořeny k zamyšlení, k rozvoji myšlenek, kterými tento příběh oplývá. V závěrečné části je uvedeno, jak by se téma dalo využít v hodinách výtvarné výchovy na prvním i druhém stupni základní školy.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Bible

Bible je jedna z nejčtenějších knih na světě, a to díky křesťanskému náboženství, které ve světě stále zaujímá v populaci významný podíl¹. Nikoli však v České republice, kde rok od roku klesá počet věřících, tedy těch, kteří jsou potencionálními čtenáři Bible a vychovávají děti pomocí těchto příběhů. To je také jeden z důvodů, proč bylo biblické téma Stvoření světa vybráno jako námět této bakalářské práce. Téma jsem chtěla připomenout, vyzdvihnout, protože shledávám, že pro naše generace ztrácí na významu, přičemž naše kultura a společnost na židovsko-křesťanských kořenech po 2000 let vznikala a vyvíjela se do dnešní podoby. Ba co více, pokládám tyto znalosti za základní pro nás, jakožto potomky křesťanské kultury.

Bible tvoří základ křesťanství, v případě Starého zákona také židovství. Je však uznávána i muslimy. Fouilloux a kol. uvádějí, že spíše než o knihu se jedná o sbírku knih, které jsou tzv. inspirované Bohem. Styl těchto knih je velice různorodý: obsahují vyprávění, poezii, meditativní a milostné texty, filozofické úvahy, dopisy, ale také knihy mudroslovné a prorocké. Název je odvozený z řeckého slova biblia (knihy), které má původ ve slovu byblos (papyrus), odkazujícího na město Byblos, kdysi mající monopol na obchod s papyrem (1985, s. 10).

Křesťané rozlišují Starý zákon a Nový zákon (neboli smlouvu). Starý zákon se skládá ze čtyřiceti pěti knih. Podle tradičního rozdělení se Starý zákon skládá z historických, naučných a prorockých knih. Z historických knih je nejznámější pět knih Mojžíšových. Mezi naučné knihy patří Job, Žalmy, Přísloví, Velepíseň a Moudrosti. Prorocké knihy obsahují například Izaiáše, Jeremiáše a dvanáct malých proroků (Ryšková a kol. 1991, s. 7). Nový zákon je kratší, tvořen čtyřmi evangelií (pojmenovanými podle jejich autorů jako Matouš, Marek, Lukáš a Jan), Skutky apoštolů, Listy (starším názvem epištoly) a knihou Zjevení. Židé rozdělují Bibli (resp. Starý zákon) na tři části zvané Tóra (jedná

---

¹ Bible je dostupná díky tomu, že je přeložena do 1800 jazyků a dialektů (Fouilloux a kol. 1985, s. 10).

se o pět knih Mojžíšových), Nebiim (knihy prorocké) a Ketúbim (ostatní texty) (Fouilloux a kol. 1985, s. 10).

1.1.1 Mýtus Stvoření světa

Pod slovem mýtus si řada lidí vybaví nepravdivé, bájivé tvrzení, které je smyšleno a není podloženo fakty. Řada lidí má podobný postoj k náboženství, které spolu s mýtem považují za přežitek minulosti, za smyšlené příběhy z minulosti nepodložené vědeckými studiemi. Nikdo ale nemůže popřít důležitost těchto jevů pro studium kulturních dějin (Long 1963). Přesný význam mýtu vycházející z řeckého jazyka definuje Velký slovník naučný: „Mýtus je symbolický příběh zachycující původní lidskou zkušenost v přírodě a v historii; jeho obsahem bývá často nastolení řádu v dříve chaotickém... prazákladu světa“ (1999, s. 961). Když si lidé pokládali nebo pokládají otázky typu: „Kdo jsme? Odkud jsme přišli? Kdo stvořil svět?“, odpověď v podobě mýtu jim nabízí obraz nekonečné hloubky lidských myšlenek a představivosti (Long 1963, s. xiii).

Mýtus o stvoření světa se nachází v každé kultuře od dávnověku, liší se však oblastí určité společnosti a kulturní „vyspělosti“. Mýty o stvoření se rozvíjely prostřednictvím ústní tradice, a proto mají obvykle více verzí (Womack 2005, s. 81). Samotné slovo stvoření znamená: „Skutek vytvoření světa, člověka, zvířel, prvků, předmětů, živočichů“ (*Velký slovník naučný* 1999, s. 1412). Stvoření vzniklo z chaosu spojením principů, činy Bohů, jejich pomocníky, magií, slovem (*Velký slovník naučný* 1999, s. 1412). V případě náboženství se stvoření připisuje Bohu/Bohům jako zdroji existence v čase, který koná obsah své mysli (*Velký slovník naučný* 1999, s. 1412).

1.1.2 Stvoření světa v Bibli

Umístění příběhu o Stvoření světa v Bibli, jímž jsem se inspirovala k napsání této práce, se nachází v části první knihy Mojžíšovy (Genesis), v kapitole první - Počátky. Příběh skládající se ze sedmi dnů stvoření je rozdělen na dvě části, přičemž první část pojednává o průběhu stvoření během šesti dní a obsahuje první až třicátý první verš. Druhá část je o posledním, sedmém dni odpočinku,

kteřá má první až třetí verš. V rozmezí čtvrtého až dvacátého čtvrtého verše podrobněji pojednává o Stvoření světa a končí známým momentem o stvoření ženy ze žebra muže.

Při interpretaci příběhu Stvoření světa jsou zajímavé tři momenty. Prvním z nich je fakt, že cílem stvoření je „umožnit život tam, kde možný nebyl“ (Allmen 1987, s. 265). S každým dalším veršem tohoto příběhu se čtenář seznamuje stále s novými podobami a formami života, které jsou tak důkazem kreativity jejich Stvořitele. Tento cíl dále vypovídá o Stvořiteli to, že je orientován mimo sebe, a to ke svému stvoření. Druhým momentem je dokonalost jeho stvoření (Allmen 1987, s. 266). Po tom, co první člověk ochutnává jablko, je tato dokonalost narušena, ale svět před tímto aktem je harmonický. Třetím momentem je to, že „vše, co se děje, působí Bůh“ (Allmen 1987, s. 266). On je původce toho harmonického světa, který stvořil; to on umožnil život, a proto stvoření nesou jeho rukopis.

1.2 Ilustrace

K definici ilustrace uvádí Matějček, historik umění a profesor na Karlově univerzitě, následující: „V širokém významu slova jest ilustrací každý výtvarný projev, jenž doprovází myšlenku literární, ať vědeckou, ať uměleckou, a jenž posiluje názor a představu čtenáře prostředky, jež psanému slovu nejsou dány. V užším smyslu slova jest ilustrace uměleckým projevem inspirovaným sice dílem literárním, avšak ve vztahu k němu projevem umělecky svébytným a jemu rovnocenným“ (1931, s. 7). Jinými slovy ilustrace je z definice propojena s literárním útvarem.

Tato definice však není zcela jednoznačná. Jak uvádí např. Male (2007, s. 138) se svou literární předlohou jsou spojena také velká malířská díla; jedná se konkrétně o díla s křesťanskými náměty, jejichž předlohou jsou právě známé biblické texty. Přesto bychom tato díla nenazvali typickými ilustracemi. Řešení nabízí Matějček, který rozlišuje ilustraci v širším a užším slova smyslu: „Jakkoli jest ilustrací každý projev, jenž podporuje výtvarnými prostředky sdíllost psaného slova, přece jest ilustrací v užším smyslu slova jen ten malířský projev, jenž se úzce připíná k dílu literárnímu, k jeho hmotnému bytu

a schránce – ke knize“ (1931, s. 7). Tato práce se zabývá ilustracemi pouze v užším slova smyslu, tj. tak jak jsou uváděny v knihách.

Podle Malea (2007, s. 5) má ilustrace pět základních funkcí: dokumentační, komentující, vyprávěcí, přesvědčovací a vytvářející identitu. V prvním případě ilustrátor ilustruje za účelem předat informaci; v druhém případě se jedná o redakční ilustraci poskytující komentář na stránkách novin a časopisů; ve třetím případě ilustrace doprovázejí literaturu; ve čtvrtém případě se jedná o ilustraci reklamy; konečně v posledním případě je ilustrace spojena s vytvářením značek pro firmy (Male 2007, s. 86, 118, 138, 164, 172). Z uvedeného vyplývá, že ilustrace biblického příběhu Stvoření světa má funkci vyprávěcí. Tento druh ilustrací je charakterizován těmito postupy: kompozicí, efektivním a emocionálním užitím barev, vhodným užitím prostoru (Male 2007, s. 140). Konečně u alegorických příběhů, kterými biblické příběhy určitě jsou, je nutno řešit otázku, zdali mají doprovodné ilustrace příběh vysvětlovat, nebo zdali mají zůstat enigmatické (Male 2007, 140).

1.2.1 Dětská ilustrace

„Dětská kniha znamená jednotu slova a obrazu: v nové době přistupuje k těmto dvěma složkám i forma jejich spojení, architektura knihy, její grafická úprava. To je evidentní zjištění, které už bylo bezpočtukrát opakováno“ (Holešovský 1982, s. 7).

Tento citát zcela vystihuje podstatu dětské ilustrace. Značí její úlohu: poskytnout opěrné hranice při představách tak, aby se fantazie zcela neubíhala jiným směrem, než autor textu zamýšlí. U dětských čtenářů je jev ubíhání se k představám a fantazii častý, mají totiž schopnost se mnohem více zasnít než čtenář dospělý.

Žádný autor si svou knihu určenou pro děti neumí představit bez ilustrací (Venghová 2015, s. 23). Je zřejmé, že dětský čtenář si při výběru knihy, kterou chce číst, všímá především vzhledu a počtu ilustrací nežli obsahu textu. Studie Eromoseleho a Olajoke, která reflektuje lingvistické podněty a to, jak jsou doprovázeny vizuálními podněty v Bibliích pro děti, shrnuje, že navzdory tomu, že literární text jsou schopni nést význam, určité významy jsou však nejlépe

neseny právě vizuálními prostředky – zejména u dětí, které jsou pasivními čtenáři (2012, s. 219). Ilustrace tedy hrají nezastupitelnou roli a jsou v Bibliích pro děti na stejné úrovni jako literární text.

Ilustrátoři dětských děl mohou přistupovat k vyjádření textu dvěma způsoby (Holešovský 1977, s. 46): jednak klasickou ilustrací, která rozvíjí u dětských čtenářů žádané hodnoty dospělých - umělecké, estetické a společenské; jednak vznikají ilustrační kýče směřující k pobavení čtenáře. Otázkou je, zda pobavení není zcela spíše pochybné, zda tento druh ilustrace je vhodný. Není však nikdo, kdo by mohl tuto „hranici“, zda je či není vhodná, posoudit a hodnotit. Čtenář si žádá číst a prohlížet, co se mu líbí, literární odborník nezasahuje příliš do hodnocení ilustrací a editor podléhá tomu, oč čtenáři žádají, za účelem zisku. Ilustrátora si vybírá většinou autor literárního textu.

A jak ilustrace pro děti a mládež vypadá? Z osobních pozorování vyplynulo, že jsou dětem předkládány ilustrace jednoznačné, popisné a mnohdy naivní. Abstraktní ilustrace se vyskytují také, ale ve velmi malém počtu. Převládají ilustrace konkrétní (viz kapitola 1.3).

Jakou roli hrají ilustrace pro děti? Holešovský rozlišuje několik jejich funkcí (1977, s. 34-42):

1. Poznávací funkce ilustrace
2. Mravně a sociálně výchovná funkce
3. Uměleckoestetická funkce
4. Funkce směřující k rozvoji dětské osobnosti
5. Rekreační funkce

V prvním případě se v rámci výchovně vzdělávací péče o děti jedná o názorně didaktickou funkci (Holešovský 1977, s. 35). Jinými slovy jde o funkci naučnou: dítě se z ilustrací učí o okolním světě. V druhém případě jsou dítěti vštěpovány mravní zásady, dítě se učí rozpoznávat dobro a zlo. Ve třetím případě dochází k utváření estetických hodnot dítěte. Ve čtvrtém případě se jedná o citový, logický a volní rozvoj dětské osobnosti (Holešovský 1977, s. 39) a v posledním případě jde o funkci rekreační. Všechny tyto funkce jsou v

ilustracích přítomny, u jednotlivých ilustrací pak některé z nich vystupují do popředí.

Ilustrace v dětských knihách lze dále rozdělit podle druhu žánrů – že toto dělení je odůvodněné ukazuje fakt, že jednotlivé žánry mají své vlastní okruhy ilustrátorů (Holešovský 1960, s. 13). Jedná se především o tyto žánry (Holešovský 1960, s. 13):

1. Ilustrace k pohádkám
2. Ilustrace k povídkám ze života dětí
3. Ilustrace ke klasické literatuře
4. Ilustrace s tematikou historickou
5. Ilustrace s tematikou dobrodružnou
6. Ilustrace k povídkám o přírodě
7. Ilustrace k literatuře uměleckonaučné

Je otázkou, kam zařadit ilustrace k biblickým příběhům, jelikož Bible je literární útvar zcela specifický (viz kapitola 1.1). Nejlépe by však bylo zařadit ji k literatuře klasické.

Co se týče školního prostředí, je nutné umět s ilustracemi dobře pracovat. Ke kvalitní práci s ilustrací jsou důležité následující předpoklady: učitel samotný by měl mít k dílu citový vztah a měl by mu také rozumět; samotná ilustrace by měla být kvalitní a učitel by měl věnovat zvláštní pozornost k jejímu výběru; zásadní je potom to, že „umělecké dílo má působit samo, slovo má k tomu citlivě napomáhat“ (Holešovský 1960, s. 70-71). Konečně dílo má působit bezprostředně – např. žákům neprezentujeme nedokonalé kopie – a celistvě – tj. nezaměřujeme se pouze na část díla, ale na jeho celek (Holešovský 1960, s. 72). Tento metodologický „návod“ může posloužit učitelům v práci s ilustracemi v hodinách.

1.3 Popis ilustrací vybraných autorů

Ilustrace k příběhu Stvoření světa se nachází především v dětské literatuře. Z pozorování dostupných zdrojů vyšlo najevo, že ilustrace k mýtu o Stvoření světa podle Bible jsou pro dospělé zcela ojedinělé.

Během přípravy na praktickou část vzešla otázka nad ilustrátory, jejichž díla jsou v českém prostředí běžně dostupná. „Počet ilustrátorů je značný, přičemž jejich výtvarné přístupy jsou různorodé a rozdílné, je také komplexní působení jednotlivých děl. Vesměs se v nich naplňuje optimální propojení složky výtvarné a literární“ (Reissner 2015, s. 93).

V dostupných biblických knihách se obtížně hledají čeští ilustrátoři, vyskytuje se zde velké množství zahraničních ilustrátorů. Tato práce podává přehled o těchto ilustrátorech: Letizia Galli, Jose Pérez Montera, Severo Barald a ilustrátorka z českého prostředí - Nora Musatová.

Pro popsání zobrazení mýtu o Stvoření světa podle biblické předlohy byly zvoleny čtyři knihy, čtyř ilustrátorů, různého zpracování. Celkový dojem z ilustrace je shrnut na základě subjektivního hodnocení. Důraz je však kladen na hodnocení objektivní, a to z těchto hledisek: technický popis díla (materiál, rozměry) a výrazové prostředky (barva, linie, kompozice, prostorovost). Záměr ilustrátora a obsah je však opět určován podle úhlu pohledu autorky. Každý obrázek nemusí zahrnovat všechny tyto parametry.

1.3.1 Moje první obrázková bible

Tuto knihu napsali francouzští spisovatelé François Brossier a Danielle Monneron. Do české verze ji přeložila Stanislava Káňová. V roce 1991 byla v Praze kniha vydána katolickým nakladatelstvím Portál, vydala ji jako svou 8. publikaci.

Popis se týká ilustrací, které vytvořila Letizia Galli. Kniha je určena dětem předškolního věku a na 1. stupeň základních škol. Ze čtyř uvedených publikací má tato ilustrace nejvíce obrázků k tomuto příběhu. Je zde uvedeno třináct obrázků dle klíčových slov, které hrají významnou roli při vyprávění příběhu o

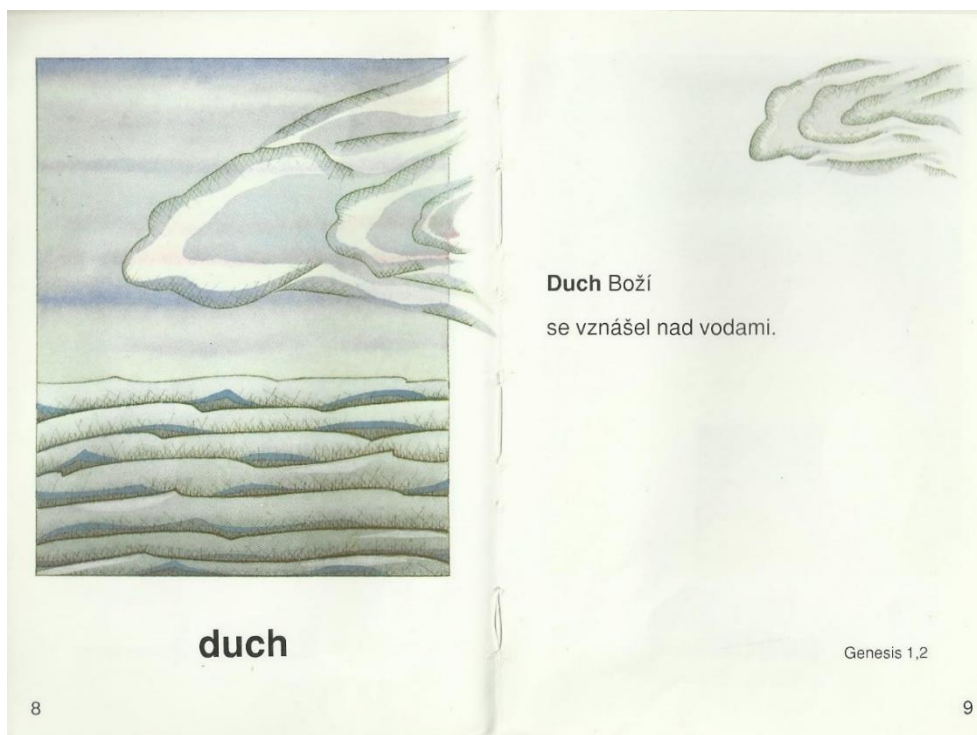

vzniku k jednotlivým dnům (viz ukázka). Z třinácti jsou vybrány k popisu dva, které podle mého úsudku vhodně charakterizují ilustrátorův rukopis.

Literární text příběhu je minimalizován oproti originálnímu textu. Slova, která charakterizují daný výjev, se nacházejí pod obrázky. Jsou to slova: prázdná, duch, světlo, nebe, země, tráva, rostliny, světla, mořští netvoři, ptáci, zvířata, muž a žena, stvoření. Toto klíčové slovo zastupuje odstavec na protilehlé straně o tom, co právě vzniklo. Autor určil obsah textu – vyňal podle něho důležitý verš. Hlavní slovo z verše poté ještě zvýraznil a tím ho dostal do popředí. Ilustrátorka poté ztvárnila verš a slovo, které napomáhá dětem si jej lépe osvojit. Vpravo dole pod textem se vždy na protilehlé straně nachází umístění v Bibli. Genesis značí starozákonní První knihu Mojžíšovu, jednička znamená první kapitolu, dvojka je druhý verš v kapitole.

Kniha má nejmenší rozměr z uvedených publikací: 110x165 mm. Ilustrace v rámečku jsou však velké 92x115 mm. Obal tvoří pevné, lesklé desky. Obsah knihy je tvořen lesklými papíry vyšší gramáže, než je obyčejný papír – 80 g/m². Na ilustracích velmi oceňuji jednoduchost a jednoznačnost. Obrázky jsou abstraktního rázu a jsou doplněny symbolistickými zobrazeními. Technika malby byla zvolena vodovými barvami a kresebnou linií.

V první ukázce se literární text odkazuje v Bibli k prvnímu dni. Barevnost je zvolena ve studených barvách – modrá, šedá, světle fialová a bílá. Slovo duch, je to, na co se mají dětští čtenáři na této dvoustraně zaměřit. K představě slova jim napomáhá ilustrace, což bylo záměrem autora. Duch vypadá zcela neurčitě, jako nějaký shluk něčeho, co ani nedokážeme popsat. Vystupuje z rámečku, boří tak ucelenou kompozici a je vyobrazen i na druhé protilehlé straně. Po okrajích má z vnitřní strany šrafuru, která se vyskytuje i mezi liniemi zobrazujícími moře. Dojem vlnek v moři také dotváří dvojité linie doplněná tmavou modrou a šedou barvou. Obraz na mě působí velmi klidně, zároveň jako celek výstižně zobrazuje dané slovo – duch. Ilustrace se snaží zachytit biblické poselství a bohatství symbolů v textech (Brossier a Monneron 1991, s. 5).

Obrázek 1 - Duch Boží nad vodami

Druhý obrázek, který byl zvolen, zobrazuje poslední, sedmý den odpočinku. Je naopak v teplých barvách, kromě listů ze stromů, které jsou zelené. Opět z rámečku obrazu vystupují objekty – strom, ptáci, spící tygr pod stromem, člověk na jedné straně. Z druhé strany z velké části stojí mimo obraz spící čáp. Z horní části obrázku přesahují okraj vrcholky stromu. Ucelenost kompozice je tak opět narušena. Vyobrazené bytosti, lidé a zvířata, právě odpočívají po náročném týdnu, některé spí a jiné, medvěd a lidé, pozorují západ Slunce. Linie určují základní tvar, nejsou zde čáry navíc, které by dotvářely detaily. Vše je zjednodušené, naivní a v realitě nemožné. Ale dětem ilustrace přiblíží obsah textu a myslím si, že je ideálně jednoduše vyjádřena pro jejich vnímání světa.

Obrázek 2 - Sedmý den odpočinku

1.3.2 Příběhy z Bible

Kniha byla napsána autorkou Annou de Graaf a do češtiny ji přeložila z dánského jazyka Anna Lukešová. V České republice byla podruhé vydána v roce 2001 nakladatelstvím Česká biblická společnost. Knihu ilustroval José Pérez Montera, který namaloval stvoření světa jedním obrazem.

Obraz představuje den pátý, kdy je stvořen celý svět mimo člověka. Dle textu a způsobu vyjádření ilustrace je tato kniha věnovaná dětem školního věku a mládeži. Literární text je přepracován do jednoduchého vyprávění příběhu, není tedy rozdělen do veršů, jak je tomu v originálním provedení. Obraz na mě působí uceleně. Je to velmi detailně propracovaný výjev z přírody, který by mohl být i reálný. Obraz je zpracován výtvarnou technikou malby sytými, akrylovými barvami.

Bůh je Stvořitel

1. Mojžíšova 1,1-19

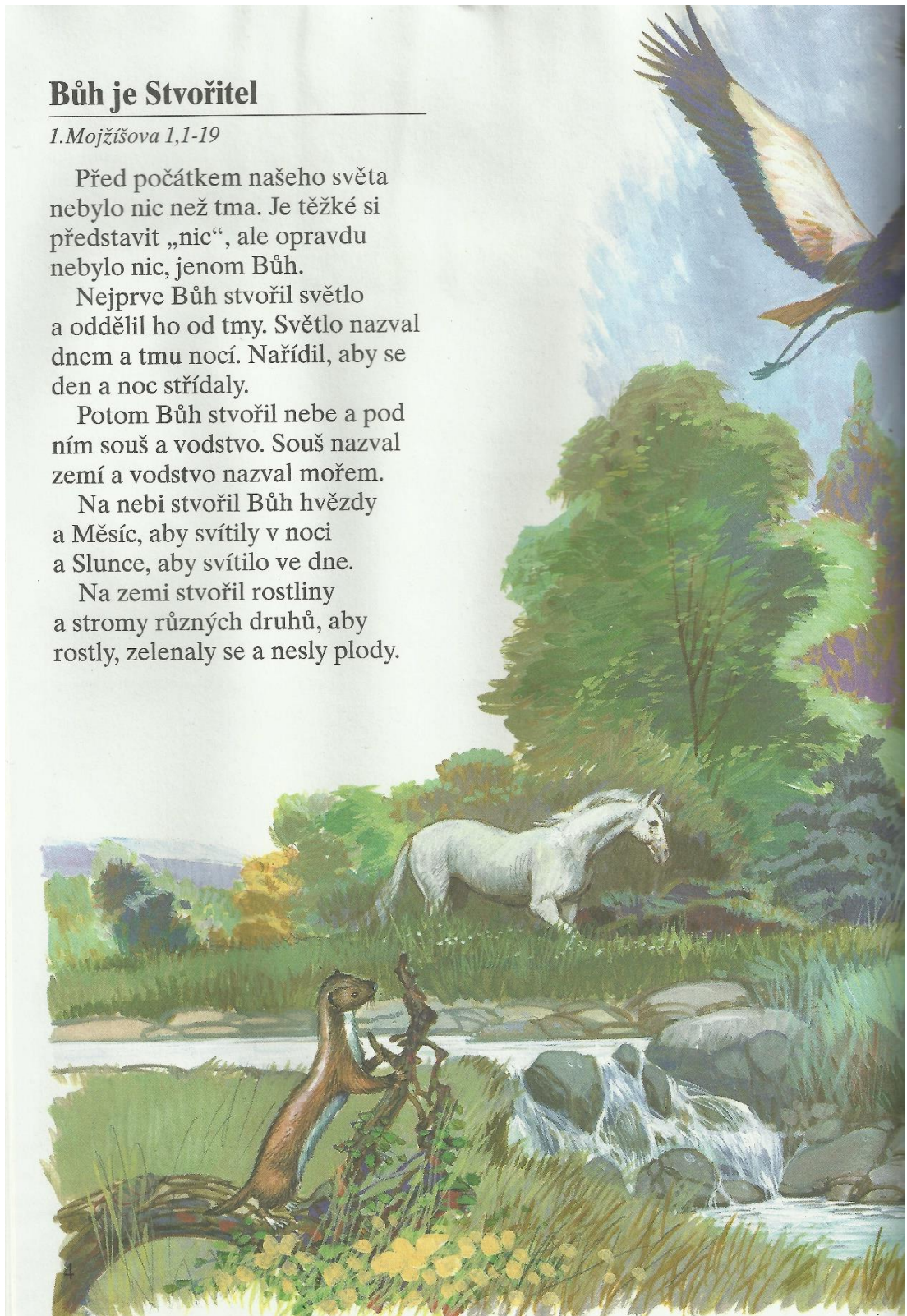
Před počátkem našeho světa nebylo nic než tma. Je těžké si představit „nic“, ale opravdu nebylo nic, jenom Bůh.

Nejprve Bůh stvořil světlo a oddělil ho od tmy. Světlo nazval dnem a tmu nocí. Nařídil, aby se den a noc střídaly.

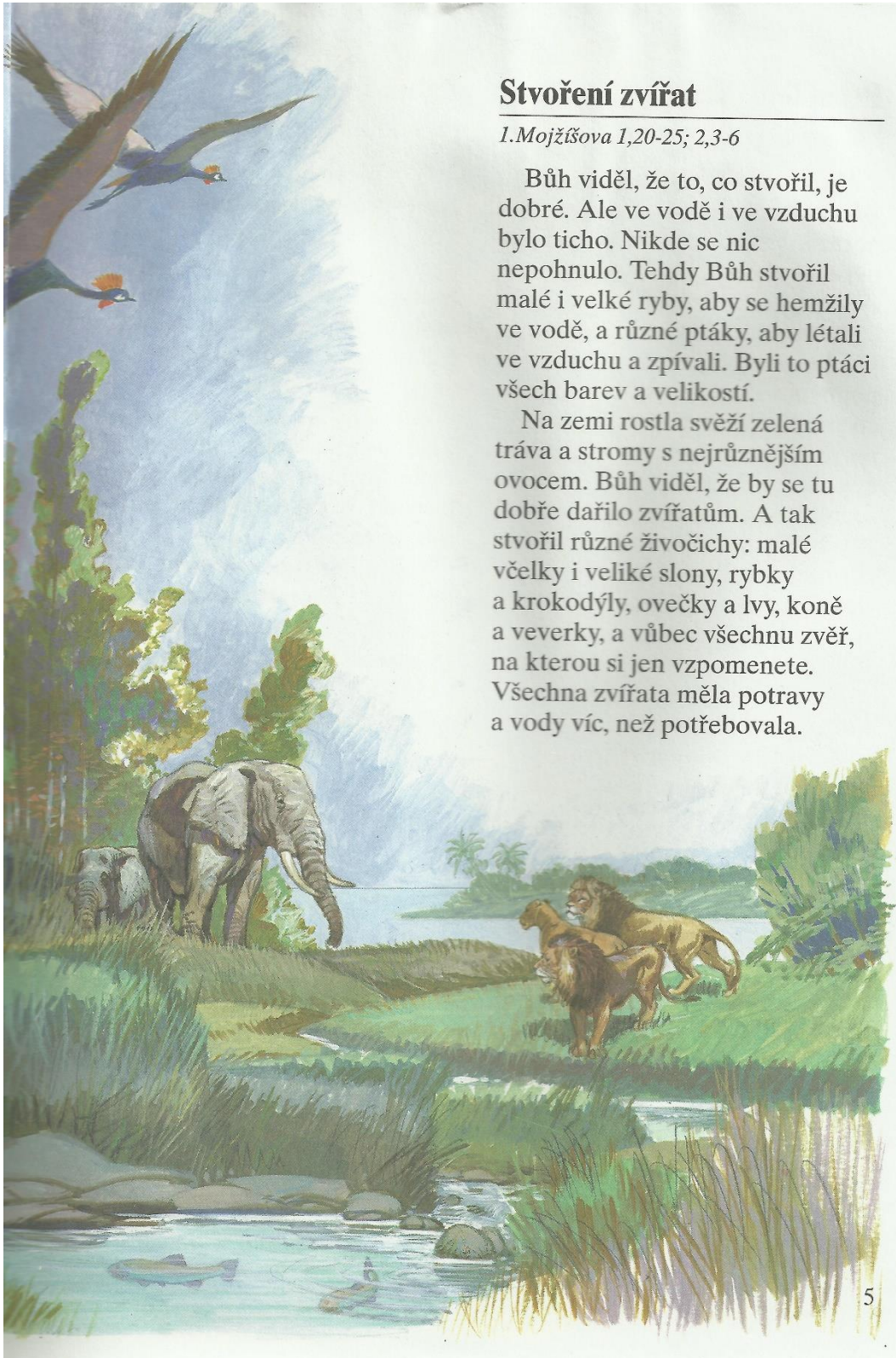
Potom Bůh stvořil nebe a pod ním souš a vodstvo. Souš nazval zemí a vodstvo nazval mořem.

Na nebi stvořil Bůh hvězdy a Měsíc, aby svítily v noci a Slunce, aby svítilo ve dne.

Na zemi stvořil rostliny a stromy různých druhů, aby rostly, zelenaly se a nesly plody.

Obrázek 3 - Zobrazení světa bez člověka I.

Stvoření zvířat

1. Mojžíšova 1,20-25; 2,3-6

Bůh viděl, že to, co stvořil, je dobré. Ale ve vodě i ve vzduchu bylo ticho. Nikde se nic nepohnulo. Tehdy Bůh stvořil malé i velké ryby, aby se hemžily ve vodě, a různé ptáky, aby létali ve vzduchu a zpívali. Byli to ptáci všech barev a velikostí.

Na zemi rostla svěží zelená tráva a stromy s nejrůznějším ovocem. Bůh viděl, že by se tu dobře dařilo zvířatům. A tak stvořil různé živočichy: malé včelky i veliké slony, rybky a krokodýly, ovečky a lvy, koně a veverky, a vůbec všechnu zvěř, na kterou si jen vzpomenete. Všechna zvířata měla potravu a vody víc, než potřebovala.

Obrázek 4 - Zobrazení světa bez člověka II.

Obal knihy je tvrdý a lesklý, kdežto papíry v knize jsou matné. Rozměry jednoho listu knihy jsou: 160x235 mm. Ilustrace, která přísluší k našemu příběhu je zobrazena na dvoustranu, takže má rozměr 320x235 mm. Barvy obrázku jsou velmi pestré. Vyskytuje se zde rozmanitá škála teplých a studených barev. Ilustrátor velmi jemnými tahy realisticky zachycuje veškeré detaily, jež se v přírodě nacházejí. Je zde pozoruhodná práce se světly a stíny, které můžeme najít jak ve vodě, tak v korunách stromů nebo i na zvířatech. Stíny jsou tvořeny nejen tmavšími odstíny téže barvy, ale i jinými barvami, což je příkladně vidět na travině. Ideálně tak vytvářejí prostorovost zvířat a přírodnin. Proporce zvířat se shodují s realitou. Do kompozice obrazu zasahuje text, který tak uceluje význam literárně-výtvarného sdělení. Text je autorem přepracován, jak již bylo zmíněno. Názvy odstavců jsou vytvořené autorem této knihy. Pod názvem kapitoly se vyskytuje odkaz na místo v Bibli, ze kterého úryvek pochází.

1.3.3 Ilustrovaná Bible: příběhy Starého a Nového zákona

Tuto publikaci z francouzského textu připravil Ladislav Žilka. Jako první vydání knihu v roce 2000 v České republice uveřejnilo nakladatelství Česká biblická společnost. Severo Baraldi příběh Stvoření světa ztvárnil jednou ilustrací, která vyobrazuje den první. Tato kniha svými ilustracemi osloví především mládež, ale i dospělí, díky abstraktnímu ztvárnění některých příběhů.

Rozměr ilustrace a listy knihy jsou 200x287 mm. Desky jsou opět tvrdé a lesklé. Papír vně knihy je matný, vyšší gramáže než obyčejný papír.

Obrázek je barevně různorodý. Vyskytují se tu téměř všechny základní barvy, vzájemně se prolínají a vznikají zajímavé odstíny. Je tu absence barvy červené a hnědé. Výjev je popisný – zobrazuje vesmírné prostředí, planety a hvězdy. Obdivuji ilustrátorův smysl pro detail, který se vyskytuje především v některých částech obrazu vesmírného prostoru. Části s „nekonečno“ tečkami připomínají směr pointilismus. Kompozice obrazu není uzavřená, obraz vyvolává pocit pokračování za okrajem papíru. Obraz vytváří svou kompozicí prostorovost. Přispívají k tomu i výrazové prostředky – světla a stínu.

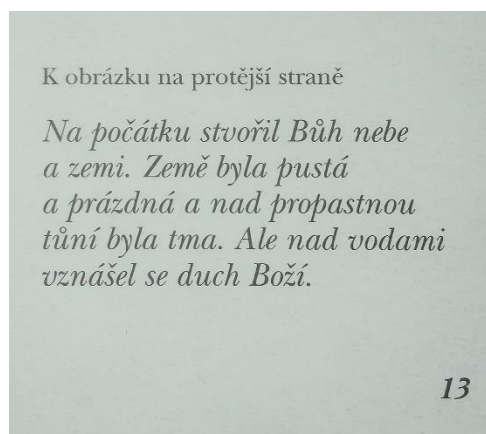

Obrázek 5 - Vesmír

Vesmírné objekty se navzájem překrývají. Podle mého názoru by planety před Sluncem nemusely mít okrajovou linku, vypadá to, jako kdyby jej někdo narýsoval kružítkem na geometrii. Ilustrace však vhodně dětem ukazuje, že Slunce není žluté, ale bílé. Na základě tohoto obrázku si děti mohou udělat představu o vesmíru.

Literární text je téměř totožný s originálem. Kapitola je nazvána Počátek a podkapitolou je Stvoření a stvořitel. Je tu také uveden odkaz na Bibli: První Mojžíšova 1-2.

K ilustraci je připojen tento popisek:

Obrázek 6 - Zavádějící informace

Popisek k ilustraci a záměr autora je velmi zavádějící. Je zde totiž zmíněn verš z prvního dne, k němuž má náležet příslušná ilustrace. Na obrázku je však vyobrazen vesmír, včetně Slunce, hvězd a planet, přičemž tyto objekty byly dle Bible stvořeny až ve čtvrtém dnu.

1.3.4 Dětská bible

Poslední knihou s ilustracemi k popisu je publikace s názvem *Dětská bible*, kterou dle písma svatého přepracovali Jiří Matějka a Alena Boráková. Vydána byla poprvé v roce 1991 nakladatelstvím Orbis pictus.

Nora Musatová, jako jediná česká ilustrátorka popisovaných ilustrací, nakreslila a namalovala k tématu stvoření šest obrázků.

Desky knihy jsou lesklé a tvrdé, papír uvnitř knihy je matný a má opět vyšší gramáž než obyčejný papír. Literární text je ve velké většině převzat z originálního podání, avšak je rozšířen doplňujícími větami.

Ilustrace dominující příběhu Stvoření světa nepředstavuje konkrétní den, ale bouřlivé změny a chaos během procesu tvoření je zde výstižně vyjádřen. Převládá expresivní dynamická malba doplněna kresebnými liniemi tuší. Linie znázorňují symbolicky hvězdy a dávají do pohybu „vítr“ spirálami a čarami. Barvy, které řadíme do studeného odvětví, jsou malovány vlnitými čarami do středu obrazu. Barvy se vzájemně prolínají. Vyskytují se zde i barvy teplé – žlutá, oranžová, které jsou vzhledem ke studeným barvám v malém poměru. Kompozice se soustředí do středu obrazu. Rozměr obrázku jsou 285x212 mm.

Obrázek 7 - Stvoření světa, den první I.

Další, drobná ilustrace na téže dvoustránce symbolizuje dvě vznášející se holubice směřující ke světlu. Holubice je v křesťanském náboženství symbolem Ducha svatého². Nyní nastává otázka, proč jsou na obrázku dvě, zda má druhá symbolizovat Boha. Obraz je tvořen výtvarnou technikou kresby.

---

² Ve Starém zákoně Ducha božího.

Prostředkem je perokresba, a to těmito barvami: žlutá, modrá, zelená. Kompozice směřuje jednotlivými čarami do středu jako u předešlého zobrazení. Rozměry obrázku jsou 80x80 mm.

Obrázek 8 - Stvoření světa, den první II.

Čtyři zbývající ilustrace zobrazují den pátý: stvoření vodních živočichů, ptáků a dobytku.

Třetí obrázek vodních živočichů a rostlinek je velký 114x110 mm. Tato konkrétní ilustrace na mě opět působí svými výraznými barvami expresivně. Mořské prostředí působí abstraktně, konkrétně lze rozpoznat rybu a rostlinku za ní, což vyvolává pocit prostorovosti. Kompozice je ohraničená „skalkami“ ve vodě.

Obrázek 9 - Den pátý, stvoření ryb ve vodě

Další obrázek k příběhu stvoření je plameňák zastupující zřejmě řady ptactva, které spolu s dalšími živočišnými druhy vznikly v témže dnu. Plameňák stojí ve vodě, za níž je tráva. Má výraznou růžovou barvu, která zcela kontrastuje s modrou barvou vody. Zatímco předešlé obrázky byly spíše abstraktnějšího rázu, plameňák má vykresleny všechny detaily. Objevuje se tu kombinovaná technika malby – tahy trávy a vody, popř. růžového zbarvení a obrysy plameňáka; a technika kresby – detaily plameňáka. Obrázek je zasazen do textu a vytváří tak dojem rámečku.

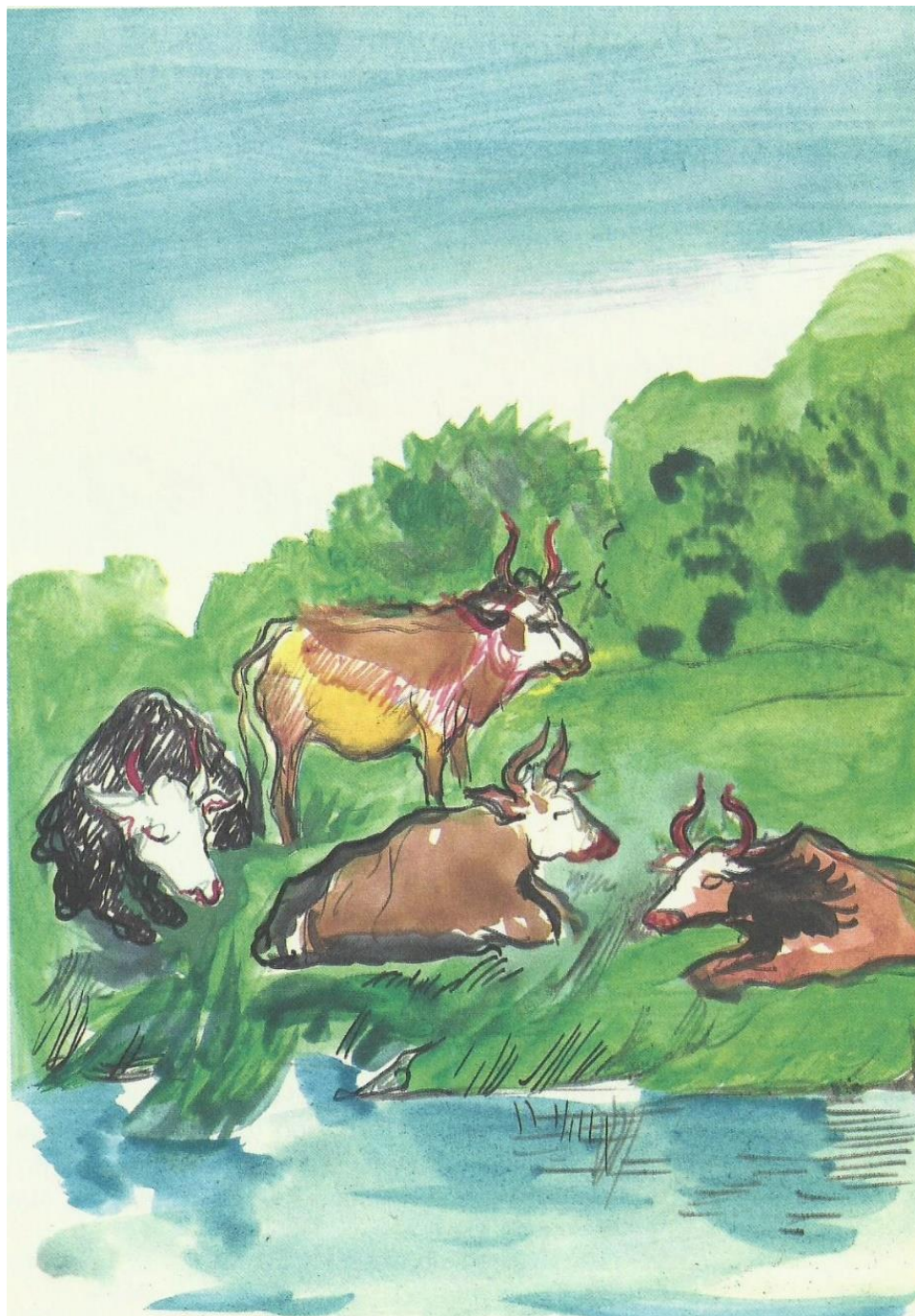

Obrázek 10 – Den pátý, plameňák - zástupce ptactva

Vyobrazení ptačí matky, jak krmí své mládě v hnízdě, je doplněno textem: „A byl tu sedmý den, Bůh odpočíval a radoval se z toho, co udělal. Tento den odpočinku, Bůh požehnal a posvětil, neboť dokončil své stvořitelské dílo“ (Matějka a Boráková 1991, s. 13). Technikou je malba vodovými barvami, kdy ilustrátorka kreslí jemné tahy, čímž dosahuje kresebného dojmu.

Obrázek 11 – Ptáci

Obrázek 12 - Den pátý, vznik živočichů, včetně dobytka

Na téže stránce se nachází ještě jeden obrázek zaujímající většinu strany 13, protože má rozměr 196x140 mm. Jsou na něm tři sedící krávy a jeden stojící býk. Na obrázku se také nachází voda, ze které skot právě pil a nyní odpočívá. Zajímavé je, jak se modrá barva vyskytuje v horní a dolní části obrázku, tak působí uceleným dojmem. Zelené pozadí krav působí naprosto přirozeně,

vzhledem k tomu, že se krávy běžně vyskytují na pastvě. Námět krav by mohl být dětem bližší než plameňák, kterého možná jen někteří viděli v zoologické zahradě. Výtvarná technika je opět akvarel, který se nanáší na mokrý papír a tím vytváří krásnou iluzi. Malba je však doplněna kresbou tuší, která vyzdvihuje detaily.

1.4 Grafika

V této kapitole jsou nejprve objasněny termíny grafika a jí přidružené pojmy a okolnosti. Poté kapitola poskytuje stručný přehled o grafických technikách. Samostatné podkapitoly pojednávají o linorytu a o okolnostech jeho vzniku.

Grafika je výtvarný způsob reprodukování již vzniklých obrazů. Vychází z řeckého slova *grafein* – psát, rýt, kreslit (Voit 2008, s. 309). „Základem je tisková forma, jejíž tiskové elementy opatřené barvou jsou otiskovány na papír (řídce též na pergamen či textilií)“ (Voit 2008, s. 309). Tisková forma může být z kamene, dřeva, nebo kovu.

Užitá grafika je termín označující díla pro praktické využití – knižní obálka, novoročenka, pozvánka apod. Je-li grafika tvořena technikami původními, je umělcem podepsána (tzv. *signatura*) (Odehnal 2005, s. 11). V dnešní době je však hojně nahrazena strojovými tisky. Sběratel grafických děl však užitou grafiku sbírá jen okrajově, jako doplněk. Nejčastěji například *ex libris*, což je „popisek“ na vnitřní straně desky v části předsádky (Marco 1981, s. 19). Tento údaj zaznamenával jméno vlastníka, který tisk knihy vytvořil. Jméno často doplnil nebo dokonce zcela nahradil erbem, znakem, který jej charakterizoval.

Dekorativní grafika vychází z minulosti, kdy ještě nebyly fotografie, ale pouze ilustrační atlasy a ilustrační názorné listy. Listy měly motivy květin, zvířat, pohledů na města (tzv. *veduty*), cestopisů s mapami, módních časopisů z 18. století tvořené nejčastěji kolorovaným leptem, barevnou litografií (Marco 1981, s. 21). Současná doba se inspirovala touto érou a začala těmito náměty dekorovat nábytek a stěny. Začaly vznikat i obrazy, které dotvářejí interiér bytu.

Podle vzniku se grafika dělí na původní a reprodukovanou, přičemž u původní grafiky si matrici, námět na materiál, ze kterého bude tisknout, tvoří umělec sám (Odehnal 2005, s. 11). Tvoří ji dle vlastních úvah a rozpoložení. Je spontánní a vychází často z představy umělce. Kdežto u reprodukováných grafiky se předloha díla pouze rozmnožuje (Odehnal 2005, s. 11). Umělec tedy nezapojuje vlastní um, nýbrž pracuje podle cizí předlohy. Mnozí považují reprodukovanou grafiku za méněcennou, ale není tomu tak. V minulosti bývala dokonce doménou specialistů, kteří ji dovedli k dokonalosti. Takovým umělcem byl například významný český barokní rytec a kreslíř Václav Hollar (Odehnal 2005, s. 11). Dnes už tento způsob zastupují stroje v tiskárně a je zmechanizován.

Stále se však tvoří umělecká (volná) grafika, kterou tvoří umělci z vnitřního pohnutí původními grafickými technikami. Vyjadřují tak své myšlenky, své pocity a náměty – otevírají světu své nitro. Je to způsob sebevyjádření, aniž by použili verbální složku, a mnohdy tento způsob „poví“ více, než kdyby své představy popisovali slovně. Umělci bezesporu tvořili grafiky pro své účely odjakživa, o tom by se dalo psát v samostatné publikaci.

Zajímavé dění je však na přelomu devatenáctého a dvacátého století v českém prostředí. Impulem rozvoje bylo založení samostatné grafické školy Akademie výtvarných umění v Praze, o což se postaral významný český malíř Julius Mařák. Na akademii působil i Max Švabinský (Machalický 2002, s. 11). Daleko za hranice proslavil Českou republiku Alfons Mucha secesními litografickými plakáty divadelních her (Machalický 2002, s. 11). V polovině století se forma uvolňovala a přidávalo se více barev, a tak se více výsledný tisk podobal obrazu. Barevné a expresivně laděné tisky tvořil Vojtěch Preissig (Machalický 2002, s. 11). František Kupka, abstraktní umělec, uměl od konkrétních geometrických kompozic ztvárnit i kosmické abstraktní vize (Machalický 2002, s. 11). Velký zájem o grafiku měla také skupina kubistů - Emil Filla, Bohumil Kubišta, Josef Čapek, Václav Špála; další seskupení grafiků tvořili symbolisti, a to s názvem Sursum - zde vystupuje Josef Váchal a Jan Zrzavý; grafice se věnovala i skupina krajinářů - například Václav Rabas (Machalický 2002, s. 11-12). Další osobností byl Bohuslav Reynek, který se

obracel k biblickým motivům, což samozřejmě nevyhovovalo normalizačnímu režimu (Machalický 2002, s. 14). Během komunistického převratu byly skupiny paralizovány. I přesto se k nám dostal informel, jejímž průkopníkem byl Vladimír Boudník. Aniž by tušil, co se děje za hranicemi, tvořil aktivní grafiku, do které se promítalo prostředí, ve kterém působil. Do desek z kovu vbíjel hřebíky, kousky plechu a zasahoval do nich pilníky a noži soustruhů. Boudník ovlivnil mnoho dalších nadcházejících umělců (Josef Hampl, Oldřich Hamela, Lubomír Příbyl), kteří tvořili díla v podobném duchu (Machalický 2002, s. 15). Machalický uvádí, že v roce 1917 vznikla společnost Sdružení českých umělců grafiků Hollar, která se aktivně podílela na tvorbě grafiky. V normalizačních sedmdesátých letech však činnost skupiny byla zakázána. Avšak umělce nic neodradilo a tvořili dál. Způsob grafického sebevyjádření našel ohlas i u malířů a sochařů (2002, s. 12). Toto sdružení bylo obnoveno po pádu komunistického režimu a aktivně se podílí na výtvarném dění dodnes. Pravidelně vystavuje díla členů ve své galerii HOLLAR.

1.4.1 Základní grafické techniky

Grafické postupy se dělí do čtyř skupin (Odehnal 2005, s. 16):

1. tisk z plochy – jedná se o odpudivost mastnoty a vody: barva je odpuzována vodou a chytá jen na mastná místa

Obrázek 13 - Tisk z plochy

2. seriografie (sítotisk) – barva se protlačuje pomocí tříče skrze propustná místa v šabloně

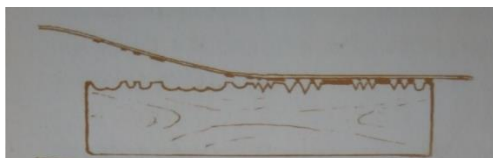
Obrázek 14 - Seriografie (sítotisk)

3. tisk z hloubky – do vyhloubených míst se nanáší barva a tiskne se pod velkým tlakem

Obrázek 15 - Tisk z hloubky

4. tisk z výšky – na místa, která nejsou vyryta, se naválí válečkem tiskařská barva a poté se tiskne.

Obrázek 16 - Tisk z výšky

Mezi techniky z výšky se řadí (Krejča 1994, s. 22 – 51):

1. kamenoryt
2. dřevořez
3. dřevoryt (xylografie)
4. rytina do Massrovy desky
5. linořez a linoryt
6. ražená technika (tzv. šrotový tisk)
7. kovoryt (kovořez)
8. olovoryt
9. originální zinkografie.

Jelikož tato práce nepojednává primárně o grafických technikách, vytyčím zde pouze charakteristické a potřebné informace k technice linorytu.

1.4.1.1 Linoryt

Linoryt neboli linořez (totéž) je vhodný při začátcích grafického tvoření. Nabízí poměrně jednoduchý a rychlý způsob zpracování matrice a tisku na rozdíl od jiných technik. V rukou zkušených grafiků vznikají nádherné expresivní a dynamické tisky, proto jej nepodceňujme. Je vhodný spíše pro plošné vyjádření. Za tímto účelem se linorytem tiskly plakáty a vývěsky. Avšak provedení i malých formátů, například u záložky, nebo ex libris, vypadá velmi dobře. Dnes se ve většině případů tiskne linoryt za účelem umělecké grafiky.

Technika linorytu je vhodná hned z několika důvodů:

1. materiál, do kterého se ryje, je měkký
2. materiál je lehce dostupný
3. je vhodný pro začátečníky
4. lze vytvořit i vícebarevný tisk, apod.

Tato grafická technika se řadí mezi tisky z výšky, jelikož nevyryté místo po nanesení barvy tiskne. Z toho tedy vyplývá, že tam, kde jsou linie, které do lina vyrýváme žlábkovými rýtky, zůstávají nedotčená, bílá místa. Ocelová rýtká mohou být do tvaru V nebo U (Krejča 1994, s. 48). Rychle se při rytí tupí, proto je často brousíme jemnozrnnými karborundovými brousky (Krejča 1994, s. 48). K řezání se využívá řezací nůž. Materiál, ze kterého je matrice, lino, se při rytí zpracovává mnohem snadněji než u dřevořezu, a tak umožňuje například lépe zhotovit velké formáty, např. plakáty (Marco 1981, s. 213). Lze tyto dvě techniky kombinovat, zvláště u barevného tisku. Barevný podklad může být tisknut linorytem, druhý tisk na podklad je dřevořezem. Někdy se lino může nahradit i jiným materiálem: PVC, organické sklo (tzv. plexisklo), modurit, umakart (Krejča 1994, s. 48). Tiskne se především na papír, který má vysokou gramáž (až 250 g/m²). Postup práce s technikou linorytu je uveden dále (kapitola 1.6).

1.4.1.1.1 Vznik linorytu

Linoryt se vyvinul z dřevořezu, jako méně náročná technika. Dřevořez používali již v 6. století, ve starověké Číně, kdy se dřevořezem tiskly náboženské amulety (Marco 1981, s. 152). Z historie (13. století) dřevořezu je zajímavý moment vyobrazování miniatur – náboženských témat do rukopisů (Marco 1981, s. 152). Rukopisy byly ale velmi finančně nákladné, protože přepisování mnichům trvalo třeba celý život (Doney 1993, s. 10). Z dřevořezu se v 18. století vyvinul dřevoryt. V historickém kontextu hrál dřevořez významnou úlohu.

Linoryt vznikl v meziválečném období, kdy byla poptávka levné náhražky dřevěných destiček. Objevily se tak pokusy užití plexiskla, peckového linolea, ale nejvíce se ujalo korkové lino, které se začalo hojně využívat pro tisk

obálek, letáků, plakátů a tisk tapet (Kadlec 2009, s. 22). První linoryt měl tak užitkovou funkci. Technikou linorytu za účelem uměleckého vyjádření tvořila skupina Die Brücke. Jejími členy byli významní umělci 20. století: Henri Matisse, Wassily Kandinsky a Pablo Picasso. Picasso významně přispěl k vývoji linorytu zavedením postupně odrývané matrice k vícebarevnému tisku (Kadlec 2009, s. 22).

1.5 Ukázka inspirační osobnosti

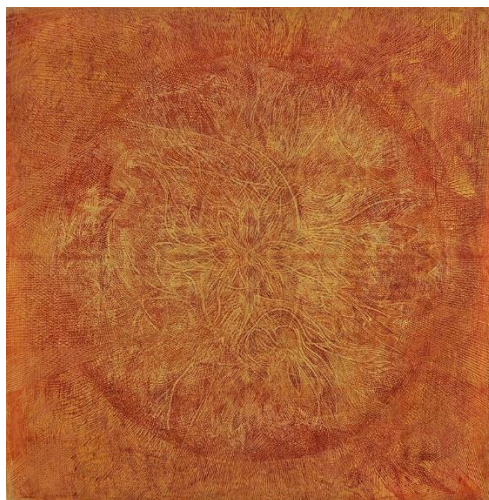
Téma, techniku a způsob zpracování bakalářské práce jsem si zvolila z vlastní iniciativy. Než jsem ale práci začala tvořit a psát, vyhledávala jsem inspirační východiska k mé práci.

Vytvořit sérii barevných linorytů mě napadlo po zhlédnutí tvorby významného umělce Jana Vičara.

Jan Vičar, nar. 1967, pochází ze Svitav. Studoval na Akademii výtvarných umění v Praze. Zabývá se dřevořezem, dřevorytem, mědirytem a linorytem (Fišer 2005, s. 30). Marcel Fišer na webových stránkách Jana Vičara velmi výstižně popisuje jeho život a osobnost: „Od druhé poloviny 90. let patří Jan Vičar k několika málo mladým grafikům, kteří se pokoušejí rozšířit tuto poněkud unavenou výtvarnou disciplínu novými impulsy. Charakteristickým rysem jeho tvorby je spojení klasických technik s méně tradičními, ba přímo experimentálními postupy. Neustále proměňuje svůj výraz, v jednotlivých pracích zcela volně mísí prvky konceptuální, figurativní a abstraktní. Jeho typickým projevem jsou bohatě strukturované tisky mimořádně velkých formátů, ovšem vedle toho občas vytváří i drobné, minuciózně provedené listy. Jeho práce většinou mají narativní ráz, který ovšem nemusí být nutně spojený přímo s figurativním obsahem; často jde o příběh, který vedl ke vzniku grafiky a je v ní implicitně obsažen jako druhá obsahová vrstva, aniž by byl přímo čitelný“ (Jan Vičar, 2019).

Osobně vnímám Jana Vičara jako velkého umělce, který se nebojí zkoušet nové věci, nové přístupy, postupy, vycestovat do dalekých zemí za svou vlastní inspirací, kombinovat techniky a materiály. To z mého hlediska dělá umělce výjimečným, zvláště když výsledek tvorby působí kladně na pocity diváka.

Obdivuji velkoplošné formáty jeho dřevorezů a linorytů, protože jen vyrytí matrice musí být velmi náročná práce. Má osobní nejoblíbenější série prací z jeho tvorby je Marocké slunce, vytvořena v roce 2015, linorytem na plátno.

Obrázek 17 - Marocké slunce 1/5

Obrázek 18 - Marocké slunce 4/5

1.6 Proces vlastní tvorby linorytem

V této kapitole popisují jednotlivé kroky tvorby linorytu, která se vyskytuje v praktické části mé bakalářské práce. Fotografie, které jsem během tvorby zachytila, mají přibližovat představu o procesu příprav a tisku dvoubarevného linorytu.

1.6.1 Příprava námětu

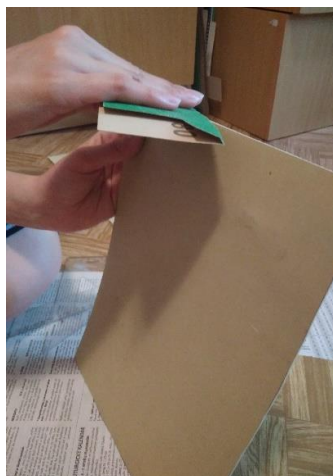
Nejprve byl promyšlen námět přípravné kresby, která by měla být převážně skládat z linií a čistých ploch. Proto je vhodné kresbu provádět tuší na formát papíru, který bude stejný jako matrice pro tisk.

Obrázek 19 - Ukázka přípravné skici

1.6.2 Příprava lina

Když je kresba připravená, zvolíme starší, kvalitní lino. Musíme však dbát na to, aby nebylo poničené, příliš měkké, aby se opakovaným tiskem matrice hned nepoškodilo. Na lino nesmí být žádná nečistota, proto je nutné ho dobře umýt a lehce vybrousit jemným smirkovým papírem.

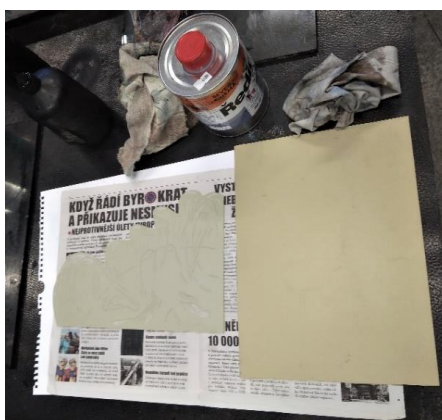
Obrázek 20 - Smirkování lina

1.6.3 Přenesení kresby na lino

Před přenesením kresby na lino si musíme uvědomit zrcadlové převrácení při tisku. Největší důraz je kladen na převrácení písma. Rubová strana připravené kresby se pokryje černým uhlem, případně bílou křídou. Takto připravený papír se přiloží zabarvenou stranou na lino a linie kresby se obtáhnou tvrdou tužkou. Tak vznikne kresba na matrici, která se v této fázi může začít rýt.

1.6.4 Příprava pomůcek

V grafické dílně si připravíme prostor a veškeré nářadí, které budeme při tisknutí potřebovat. Nejdůležitější jsou gumové válečky na navalování speciální barvy na tisk z výšky a skleněná deska na rozvalování barvy. K rytí se používají speciální rydla na linoryt, které mají profil V nebo U, a to různých velikostí. Musí být ostrá - toho se dosáhne broušením karborundovým brouskem. Další pomůcky, které si musíme připravit, jsou: ředidlo 6006, fermež, špachtle, hadry, novinový papír a balící papír. Papíry³ na tisknutí musíme nařezat na požadované formáty v průměru o pět centimetrů větší na každé straně, než je matrice. Na pomocný papír nalepíme „pasovací křížky“, které odpovídají velikosti matrice. Pro kvalitnější tisk namočíme, nebo navlhčíme papír na tisknutí.⁴ Vysušíme je řádně mezi novinovými papíry. Barvu nanese na sklo, a kdyby byla moc hustá, kápneme nepatrné množství fermeže. Po rozválení na skle musí barva tzv. „mlaskat“.

Obrázek 21 - Příprava před nanesením barvy

³ Papír má vyšší gramáž, až 250 g/m².

⁴ Pokud použijeme vodou rozpustné barvy, nemůžeme papír namočit. Namáčíme pouze v případě, že by „rozpítí barvy“ byl záměr grafika.

Obrázek 22 - Ukázka držení rydla a samotného rytí

1.6.5 Tisk matric

Nejprve je dobré udělat zkušební tisk kvůli seřízení lisu a případnému lepšímu naválení matrice. Matrici do lisu pokládáme na větší pomocný arch papíru s „pasovacími křížky“. Pokud není tisk v pořádku, utáhneme nebo povolíme lis dle potřeby. Po úpravách můžeme udělat další tisk. Pokud je zkušební tisk v pořádku, navalíme znovu matrici barvou a celý postup opakujeme s přiložením předem namočeného kvalitního archu papíru.

Obrázek 23 - Nanášení barvy gumovým válečkem

Obrázek 24 - Pokládání matriky na pomocný papír, jenž udává polohu tisku na výsledném archu

1.6.5.1 Dvoubarevný linoryt

V předchozí kapitole byl vypsán postup při tvorbě černobílého linorytu, v mé práci se však vyskytují dvoubarevné linoryty. Dvoubarevný tisk je komplikovanější než jednobarevný tisk. Skýtá ze své podstaty tyto náležitosti, na které musíme dbát:

1. barevná kombinace⁵
2. výběr zpracování dvoubarevného tisku
3. přesnost v soutisku.

Možností zpracování matrice pro dvoubarevný tisk je několik.

1. Tisk z jedné matrice

Matrici rozdělíme na dvě, nebo více částí. Tiskne se nejprve světlejší barva, poté tmavší. Komplikace u tohoto způsobu může nastat při vkládání částí matric do celku. Při manipulaci s matricí hrozí nechtěné zašpinění archu papíru, a tak jeho znehodnocení. Obrázky, jež byly tímto postupem tvořeny v praktické části: 30, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 41 a 42.

Obrázek 25 - Vkládání vyřezaných částí matrice na vytisknutý podklad

---

⁵ Nejlépe se k sobě hodí barvy komplementární. Dbáme i na odstíny barev.

Obrázek 26 - Druhý tisk, vkládání kousků matrice podruhé na podklad

2. Postupné odrývání matrice

Druhý způsob je založený na postupném odrývání matrice během tisků. Opět se tiskne nejprve světlejší barvou. Nevýhodou tohoto postupu je, že nelze původní matici získat zpět. Překrýváním dvou barev vzniká nový odstín. Tímto způsobem jsem tvořila tyto obrázky: 31 a 37.

Obrázek 27 - Nanášení barvy válečkem, první tisk

Obrázek 28 - Rytí do již obtisklé matrice

3. Jedna matrice, dvě barvy

Na jednu matrici se nanese libovolně dvě barvy, které se tisknou naráz. Nevýhoda je, že se barvy mohou překrývat. Tisk je nepřesný. Tímto provedením byl tvořen pouze jeden obrázek: 29.

4. Soutisk několika matic

Počet matic odpovídá počtu barev, které chceme tisknout. Začíná se nejsvětlejším odstínem. Při tvoření matic se dbá na přesnost soutisku.

1.6.6 Úpravy na konec

Matrici vyčistíme terpentýnem. Nejlépe druhý den můžeme ještě upravit poslední nedostatky grafických listů – například omylem nanesenou skvrnu barvy tam, kde je nežádoucí. Tento problém můžeme vyřešit „vyškrábáním“ ostřím žiletky nebo vygumováním tvrdou gumou.

Na konec vlevo pod tiskem uvedeme, o kolikátý tisk z celkového množství se jedná. Vpravo uvedeme svůj autogram tak, jak se běžně podepisujeme. V učebně grafiky⁶ Katedry výtvarné kultury a textilní tvorby, Pedagogické fakulty, Univerzity Hradec Králové se nachází seznam údajů. Na druhou stranu grafického listu musíme verzálkami uvést následující:

---

⁶ Seznam údajů vytvořil Mgr. Lubomír Netušil, odborný asistent na Katedře výtvarné kultury a textilní tvorby.

1. jméno
2. příjmení
3. název práce
4. datace
5. technika
6. rozměr
7. údaje o studiu
  - a) školní rok
  - b) typ studia
  - c) zkratka předmětu

Poté uložíme grafické listy do pevných desek a uchováme je. Pokud jsou tisky zdařilé, můžeme je využít k uspořádání výstavy pro potěchu druhých.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

V této části mé bakalářské práce se zabývám zobrazením a popsáním mých ilustrací k příběhu Stvoření světa dle biblické předlohy. Důvodem výběru tohoto příběhu je fakt, že dovoluje průnik fantazie a představ, což mi přijde velmi zajímavé téma pro děti a mládež. Pro rozvoj jejich obrazotvornosti je vybrána dvoubarevná kombinace, místo tradiční černobílé varianty. K zobrazení výjevů jsem zvolila techniku linorytu, protože je mi tato technika nejbližší. Ačkoli se spíše využívá pro větší rozměry, lze s ní „kouzlit“ i na úplně nejmenších velikostech matrice. Vybrala jsem si tedy formát A3, který je kompromisem dostupných velikostí grafických listů. Cílem je vytvořit ilustraci k již zmíněnému příběhu pro děti a mládež.

2.1 Interpretace vlastní tvorby

Na přelomu milénia vznikl překlad *Bible 21. století* do současného českého jazyka. Bible byla pošesté vydána v roce 2019 nakladatelstvím Biblion. Protože je to překlad moderní a aktuální, byl vybrán i mnou. K příslušnému dni je tedy vyňat z bible úryvek pro tento den a poté popisují a zdůvodňují způsob vyjádření mých ilustrací. Pro každý den jsem zvolila dvě interpretace technikou dvoubarevného linorytu. První ilustrace má být detail inspirovaný z literárního textu. Druhá ilustrace je pohled na celek pro příslušnou ukázkou daného dne. Všechny grafické tisky mají rozměry 210x297 mm jako běžný list A4. Papír byl zvolen s gramáží 230 g/m².

2.1.1 První den

„1. Na počátku Bůh stvořil nebe a zemi. 2. Země pak byla pustá a prázdná, nad propastí byla tma a nad vodami se vznášel Boží Duch. 3. Bůh řekl: ‚Ať je světlo!‘ – a bylo světlo. 4. Bůh viděl, že světlo je dobré, a Bůh oddělil světlo od tmy. 5. Bůh nazval světlo ‚den‘ a tmu nazval ‚noc‘. Byl večer a bylo ráno, den první“ (*Bible: překlad 21. století*, 2012).

2.1.1.1 Komentář k ilustracím prvního dne

V prvním dni bylo stvořeno nebe a zem.

Na prvním obrázku můžeme vidět černou tůň, která symbolizuje propast, prázdnotu, pusto. V horní polovině grafického listu jsou zobrazeny paprsky, které vycházejí ze společného bodu. Paprsky však zasahují do dolní poloviny obrazu a tím značí, že světlo, které pochází od Boha, se rozšiřuje dál. Modrý podklad je zvolen jako světlejší barva k temné černé, avšak můžeme vidět v některých bílých liniích, že se barvy prolínají. Záměrem bylo vyjádřit světlo, které se rozpíná a rozsvětluje temnotu.

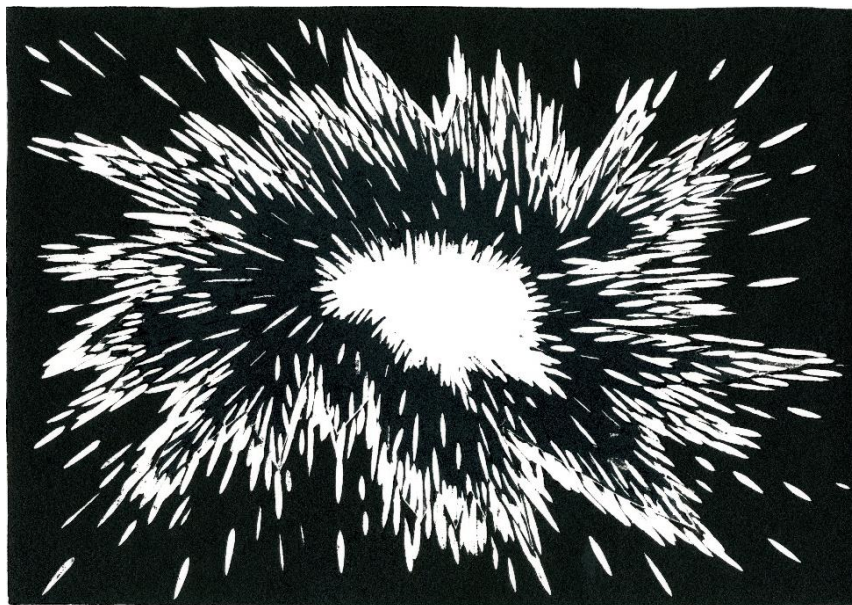
Druhý linoryt znázorňuje verš o oddělení světla od tmy. Záměrem bylo zachytit moment, kdy se světlo právě od tmy odděluje. Shledávám tuto informaci za stěžejní pro den první. Obraz působí záměrně dynamicky, aby vyjádřil bouřlivý proces. Druhá zvolená barva je světlejší odstín černé.

119

Agata Janková

Obrázek 29 - „2. Země pak byla pustá a prázdná, nad propastí byla tma a nad vodami se vznášel Boží Duch. 3. Bůh řekl: ‚Ať je světlo!‘ – a bylo světlo.“

119

Agata Janková

Obrázek 30 - „4. Bůh viděl, že světlo je dobré, a Bůh oddělil světlo od tmy.“

2.1.2 Druhý den

„6. Bůh řekl: ‚Ať je uprostřed vod obloha, aby oddělovala vody od vod!‘ 7. Bůh učinil oblohu a oddělil vody pod oblohou od vod nad oblohou – a stalo se. 8. Bůh nazval oblohu ‚nebe‘ a byl večer a bylo ráno, den druhý“ (*Bible: překlad 21. století*, 2012).

2.1.2.1 Komentář k ilustracím druhého dne

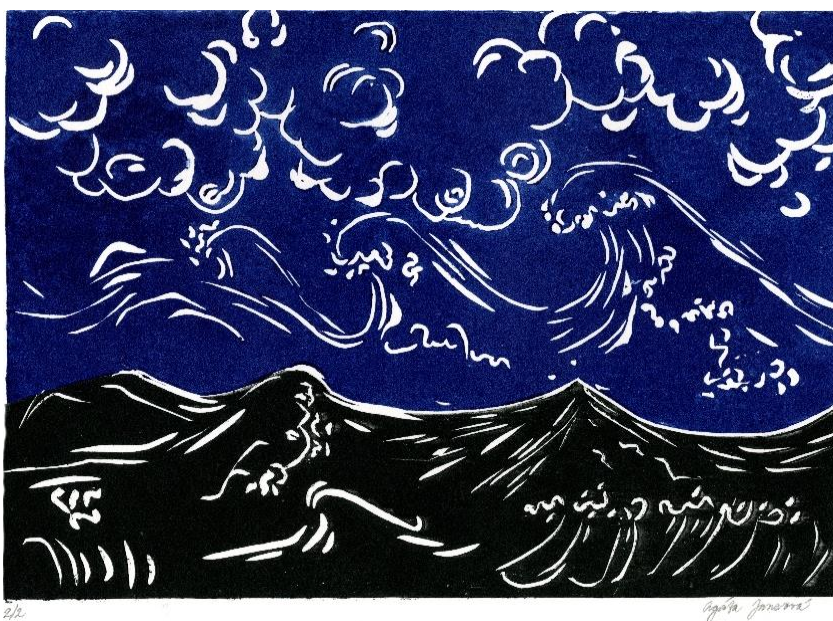
Den druhý obsahuje pouze tři verše. Vzniklo oddělení vody od nebe.

První ilustrace je opět detail, v tomto případě detail vody. Záměrem je vyvolat kreativní myšlení při diskusi nad tímto abstraktním, neurčitým obrazem. Převládá zde černá plocha, která je doplněna modrými skvrnami a nepatrnými bílými liniemi, které značí lesk ve vodě.

Druhá ilustrace zaujímá prostor vody a nebe. Je rozdělena barvami, přičemž linie vody se nacházejí i na nebi. Klenba se zatím utváří, na obraze není přesně odděleno, co je voda, co je nebe. Ještě se vzájemně prolínají. Obraz působí až dekorativně, především množstvím kulatých tahů, které znázorňují mráčky na nebi. Tento naivní a veselý ráz jsem chtěla zachytit, aby bylo zřejmé, že stvoření je „hra“, že situace, při které vzniká něco nového, je radostná. Obraz má na dětské diváky působit hravě.

Obrázek 31 - Detail vody

Obrázek 32 – „7. Bůh učinil oblohu a oddělil vody pod oblohou od vod nad oblohou – a stalo se.“

2.1.3 Třetí den

„9. Bůh řekl: ‚At' se vody pod nebem shromáždí na jedno místo a at' se ukáže souš!‘ – a stalo se. 10. Bůh nazval souš ‚země‘ a shromáždění vod nazval ‚moře‘. A Bůh viděl, že je to dobré. 11. Tehdy Bůh řekl: ‚At' země zplodí zeleň: byliny nesoucí semeno a různé druhy plodných stromů nesoucích ovoce, v němž je jejich semeno na zemi!‘ – a stalo se. 12. Země vydala zeleň: různé druhy bylin nesoucích semeno a různé druhy stromů nesoucích ovoce, v němž je jejich semeno. A Bůh viděl, že je to dobré. 13. Byl večer a bylo ráno, den třetí“ (*Bible: překlad 21. století*, 2012).

2.1.3.1 Komentář k ilustracím třetího dne

V tomto dni dochází k velkému kroku – vznik země, bylin, stromů, ...

Prvním obrazem je ilustrace rostoucí flóry na naší planetě. Zastupují je lístečky byliny a přesličky. Detail je vyobrazen jednoduše, což byl záměr ilustrace, protože děti mají rády jednoduchost a stručnost. Mnohdy dají přednost jednoduššímu vyjádření než překombinovanosti. Vždyť i ony kreslí a malují jednoduše, proto jim je takové zobrazení blízké.

Druhý obrázek symbolizuje svět, který ještě neměl byliny a stromoví, jak značí popisek. Záměrem bylo vytvořit klidné prostředí krajiny, které obsahuje vodu s pár vlnkami. Na horizontu jsou vidět první vyvýšeniny a v popředí vidíme půdu s kameny. Půdu a vodu odděluje obrys pobřeží. Obraz je opět symbolický a v jednoduché podobě.

1/2

Agda Javorová

Obrázek 33 - Detail bylin

1/2

Agda Javorová

Obrázek 34 - „9. Bůh řekl: ‚Ať se vody pod nebem shromáždí na jedno místo a ať se ukáže souš!‘ – a stalo se. 10. Bůh nazval souš ‚země‘ a shromáždění vod nazval ‚moře‘.“

2.1.4 Čtvrtý den

„14. Bůh řekl: ‚Ať jsou na nebeské obloze svítilny, aby oddělovaly den od noci; budou znameními k určování období, dnů a let; 15. budou na nebeské obloze svítilnami k osvětlování země!‘ – a stalo se. 16. Bůh učinil dvě veliké svítilny: větší, aby vládla dni, a menší, aby vládla noci; učinil rovněž hvězdy. 17. Bůh je umístil na nebeské obloze, aby osvětlovaly zemi, 18. aby panovaly nade dnem a nocí a aby oddělovaly světlo od tmy. A Bůh viděl, že je to dobré. 19. Byl večer a bylo ráno, den čtvrtý“ (*Bible: překlad 21. století*, 2012).

2.1.4.1 Komentář k ilustracím čtvrtého dne

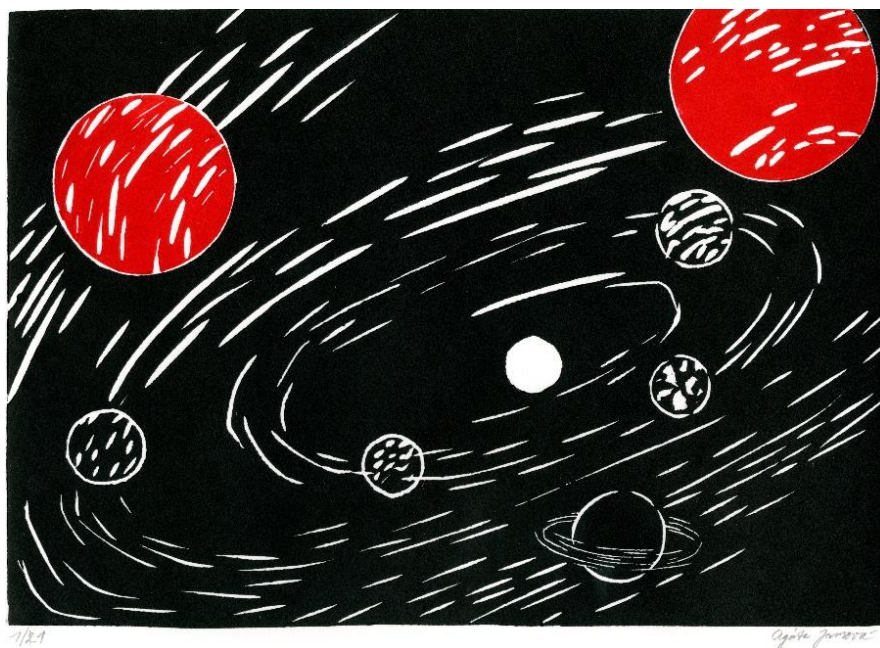
Ve čtvrtém dnu vznikly Slunce, Měsíc, hvězdy a čas.

Detail Slunce zaujímá v kompozici pouze malý podíl, ani ne jednu čtvrtinu svého objemu. Záměrem bylo vlnitými liniemi na Slunci vytvořit dynamický dojem erupcí. Černá značí vesmír, jeho nekonečnost. Barvy jsou ideálně kontrastní.

Druhý obraz je pohled do vesmíru, kde jsou sluneční soustavy, planety – Mars, Saturn, Země, Měsíc, Slunce, mléčná dráha, ... Tím, že je vyobrazeno více kulatých objektů různých velikostí, dostává obraz dojem perspektivy. Linie spirálovité mléčné dráhy představují pohyb planet a hvězd. Slunce zaujímá zcela bílou barvu, což ve skutečnosti opravdu je. Na planetách vidíme, že se točí nejen kolem Slunce, ale také kolem své osy.

Obrázek 35 - detail Slunce

Obrázek 36 - „14. Bůh řekl: „Ať jsou na nebeské obloze svítlny, aby oddělovaly den od noci; budou znameními k určování období, dnů a let; 15. budou na nebeské obloze svítlnami k osvětlování země!“ – a stalo se.“

2.1.5 Pátý den

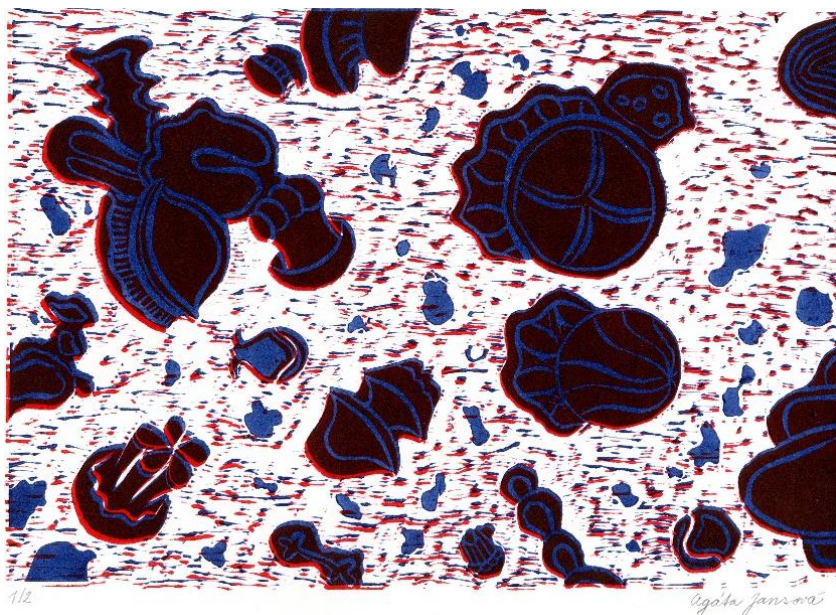
„20. Bůh řekl: ‚Ať se vody zahemží množstvím živočichů a nad zemí pod nebeskou oblohou ať létají ptáci!‘ 21. Bůh tedy stvořil velké mořské obludy a všemožné druhy čilých živočichů, jimiž se zahemžily vody, i všemožné druhy okřídlených ptáků. A Bůh viděl, že je to dobré. 22. Bůh jim požehnal a řekl: ‚Plodte a množte se a naplňte vody v mořích; také ptáci ať se rozmnožují na zemi.‘ 23. Byl večer a bylo ráno, den pátý“ (*Bible: překlad 21. století*, 2012).

2.1.5.1 Komentář k ilustracím pátého dne

Pátý den stvoření oznamuje vznik fauny – živočichů.

Na prvním obrázku vidíme detail v moři, jak se hemží prvními mikroskopickými organismy. Barevnost tak vytváří trojdimenzionální prostor.

Druhým obrazem je pohled na krajinu, obsahuje spousty prvků. Krajině dominuje sopka ve středu obrazu. Krajina je velmi hornatá a kopcovitá. V popředí jsou zástupy travin, bylin a keřů. V dálce nad horami můžeme zahlédnout hejno ptáků. Obraz na mě působí pestře a zajímavě.

Obrázek 37 - Detail mořských organismů

Obrázek 38 - „20. Bůh řekl: „Ať se vody zahemží množstvím živočichů a nad zemí pod nebeskou oblohou ať létají ptáci!“

2.1.6 Šestý den

„24. Bůh řekl: ‚Ať země vydá různé druhy živočichů: různé druhy dobytka, drobné havěti i polní zvěře!‘ – a stalo se. 25. Bůh učinil různé druhy polní zvěře a dobytka i všemožné druhy zemské havěti. A Bůh viděl, že je to dobré.

26. Tehdy Bůh řekl: ‚Učiňme člověka k našemu obrazu, podle naší podoby! Ať panují nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem, nad dobytkem, nade vší zemí i nad veškerou havětí lezoucí po zemi.‘ 27. Bůh stvořil člověka ke svému obrazu, k obrazu Božímu stvořil jej: jako muže a ženu stvořil je. 28. A Bůh jim požehnal. Bůh jim řekl: ‚Plodte a množte se, naplňte zem, podmaňte si ji a panujte nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem i nad každým živočichem lezoucím po zemi.‘

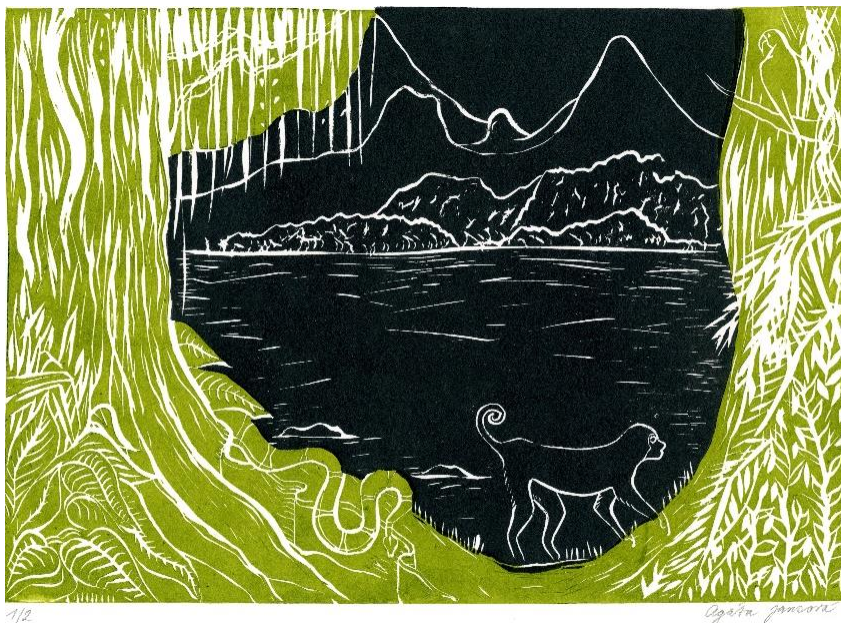
29. Bůh také řekl: ‚Hle, dal jsem vám všechny byliny vydávající semeno na celém povrchu země i každý strom, na němž je ovoce vydávající semeno. To vám bude za pokrm. 30. Také veškeré polní zvěři, všem nebeským ptákům i všemu, co leze po zemi, zkrátka všemu, co má v sobě život, jsem dal za pokrm všechny zelené byliny‘ – a stalo se. 31. Bůh viděl všechno, co učinil, a hle, bylo to velmi dobré! Byl večer a bylo ráno, den šestý“ (*Bible: překlad 21. století*, 2012).

2.1.6.1 Komentář k ilustracím šestého dne

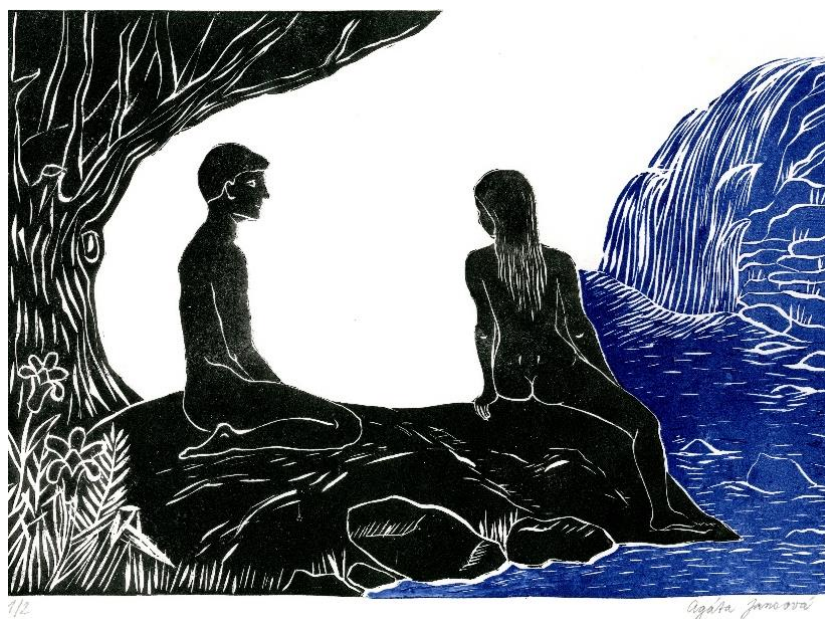
Šestý den je označován dnem vzniku člověka, který vládne všemu.

Záměrem detailu bylo zachytit svět zvířat tak, aby podporoval kreativní myšlení. Had je úzce spojen se stvořením světa. Opice evokuje témata Darwinovy teorie Stvoření světa a spojitost s mýtem z Bible. Obraz nepůsobí již tak jednoduše, jak tomu bylo u prvních dní stvoření. Jsou tu detaily zvířat, rostlin, kůry stromů, protože již v šestém dni bylo dílo stvoření dokončeno.

Druhý obraz zobrazuje lidské postavy, jež mají znázorňovat první lidi – Adama a Evu. Vedou spolu konverzaci u vody a vše je v naprosté harmonii. Z obrázku lze vnímat první spojení lidí s přírodou. Shodnost barvy lidí se zemí symbolizuje původ člověka stvořeného ze země.

Obrázek 39 - Detail pohledu z džungle do krajiny

Obrázek 40 – „26. Tehdy Bůh řekl: ‚Učiňme člověka k našemu obrazu, podle naší podoby! Ať panují nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem, nad dobytkem, nade vší zemí i nad veškerou havětí lezoucí po zemi.‘“

2.1.7 Sedmý den

„1. Tak bylo dokončeno nebe a země s veškerou jejich rozmanitostí. 2. Sedmého dne Bůh dokončil dílo, na němž pracoval; sedmého dne odpočinul od veškeré práce, kterou dělal. 3. Bůh sedmý den požehnal a posvětil jej, neboť v něm Bůh odpočinul od všeho díla, jež vykonal, když tvořil“ (*Bible: překlad 21. století*, 2012).

2.1.7.1 Komentář k ilustracím sedmého dne

Sedmý den bylo vše dokonáno, a tak Bůh odpočíval.

První obrázek označuje vesmírnou atmosféru, kde je zobrazen z části Saturn se svým charakteristickým prstencem a Měsíc. Na Měsíci lze pozorovat symbolické znázornění kráterů, které skutečně má. Celý výjev je zasazen do prostředí vesmíru stejně tak jako druhý příslušný obrázek.

Na druhém obrázku vidíme stvořenou dokonalou planetu s jejími všemi náležitostmi a krásami, které má. Linie na zeměkouli symbolizuje první prakontinent⁷. Vidíme tu symbol paprsků, který byl přítomen u prvního dne stvoření.

---

⁷ Neboli Pangea.

Obrázek 41 - Detail Saturnu a Měsíce

Obrázek 42 - „1. Tak bylo dokončeno nebe a země s veškerou jejich rozmanitostí.“

2.2 Návrh aplikace tématu do výuky výtvarné výchovy

Jak jsem již naznačovala v komentářích u svých ilustrací k jednotlivým dnům, dalo by se s dětmi ve škole u toho tématu dále pracovat. Obrázky by mohly sloužit jako motivační pomůcka, která by vyvolala diskusi či brainstorming. Děti by tak mohly zapojit fantazii a sdílet vlastní teorie o vzniku světa. Poté by učitel mohl lépe navázat na učivo, jež chce s dětmi probrat v hodinách Vlastivědy (v případě 1. stupně ZŠ) nebo v předmětu Přírodovědy (v případě 2. stupně ZŠ). Mohla by se témata vzniku vesmíru, rostlin a člověka prolínat napříč všemi předměty a do každého předmětu zapojit různorodé činnosti. V pedagogické terminologii je tento fenomén nazýván tzv. interdisciplinárními vztahy. Děti si poté nové učivo, poznatky, informace lépe osvojují, protože zapojí více smyslů, než při běžné frontální výuce s výklady a učebnicemi. O tom také vypovídá známý citát anglického filozofa ze 17. století Johna Locka:

„Nic není v mysli, co nebylo dříve ve smyslech.“

Tento podobný pravdivý výrok vyřknul i největší český pedagog Jan Amos Komenský.

Na prvním, či druhém stupni základní školy by hodina výtvarné výchovy na téma Stvoření světa mohla probíhat takto:

V hodině by nejprve proběhla diskuse o tom, zda vědí, jaké jsou teorie o vzniku světa a k jaké se přiklání a co si o tom myslí. Poté by jim bylo poskytnuto co nejvíce dostupných prostředků ke zvolení techniky a čas k sebevyjádření. Byla by samozřejmě na výběr i technika linorytu, již lze realizovat i bez grafického lisu⁸. Nakonec bychom si o tom spolu povídali v kroužku, kde by každý, kdo by chtěl, mohl prezentovat své dílo a svou teorii, které věří.

---

⁸ Lis se může nahradit obyčejnou polévkovou lžicí, kterou se přejíždí po papíru v místech, kde je položená na matrice.

2.2.1 Náměty pro práci s obrázky s žáky II. stupně základních škol

První den

- obrázek 29 – lze s žáky diskutovat o tom, zda si umí představit, že existuje pouze tma a ticho, v dnešním světě přeplněném informacemi a věcmi si myslím, že by byla tato představa pro děti velmi obtížná
- obrázek 30 – rozvinout diskusi o tom, co by žáci stvořili jako první, kdyby měli tu moc

Druhý den

- obrázek 31 – žákům předložit detail vody, a aniž bych jim napověděla, vybídnout je, aby řekli, co si myslí, že to je. Poté, co by na to přišli bychom navázali na to, jak moc je voda pro naše životy důležitá, zda bychom bez vody mohli žít
- obrázek 32 – navázat na téma tvoření je hra. Ptát se žáků, jak se cítí, když něco tvoří nebo když něco nového vymyslí, zda jim to zlepšuje náladu a dělá radost

Třetí den

- obrázek 33 - mohlo by se téma propojit s vycházkou, kde by si vybrali jednu květinu, kterou by dle skutečné předlohy nakreslili na papír
- obrázek 34 – žáci sdílejí, kde viděli zajímavou krajinu, která je ohromila, mohou připojit i osobní zážitky, které mají s tím spojené

Čtvrtý den

- obrázek 35 - obrázkem lze žáky uvést do tématu o vesmíru
- obrázek 36 – vytvořit model Sluneční soustavy

Pátý den

- obrázek 37 – dotazovat se, zdali by děti na druhém stupni základních škol dokázaly nakreslit primitivní živočichy v moři trojrozměrně; jak si představují počátek zvířat; jak asi vypadala a jaká byla první zvířata?
- obrázek 38 – diskuse o tom, jaká první zvířata by mohla být na souši

Šestý den

- obrázek 39 – pomocí opice rozvinout debatu o vědecké Darwinově teorii Stvoření světa a spojitosti s mýtem z Bible
- obrázek 40 – diskuze o prvních „lidech“ na zemi dle výše zmíněné teorie

Sedmý den

- obrázek 41 – exkurze do planetária
- obrázek 42 – rozdělení žáků do skupin a každá skupina vytvoří myšlenkovou mapu na téma světa, poté si je vzájemně prezentují

Obrázky Stvoření světa by mohly sloužit především jako motivace k tématům, které děti mají v osnovách Přírodovědy, nebo také k ukázce, jak vypadá tisk linorytem.

2.3 Shrnutí praktické části

Praktická část byla určena k zobrazení příběhu Stvoření světa, ke kterému byly připojeny komentáře k tématu, které se zabývají popisem, vysvětlením záměru a odůvodněním ztvárnění. Hlavní cíl praktické části byl tedy splněn. V úvodu byl zdůvodněn výběr tématu, biblické předlohy, výtvarné techniky i vícebarevnost linorytu. Následuje literární text z Bible k příslušnému dni, který má čtenáře připravit na ilustrace. Na konci praktické části je krátké povídání o provázanosti předmětů a o tom, jak je důležité u žáka ve výuce zapojit co nejvíce smyslů. Na úplný závěr jsou uvedeny náměty pro práci s obrázky. Téma Stvoření světa by se mohlo zpracovat nejlépe jako projekt.

Závěr

Tato práce se v teoretické části zabývala představením Bible, ze které příběhy vycházejí. Dále vysvětlením pojmů ilustrace, grafika a popisem ilustrací čtyř umělců. V praktické části této práce byl vytvořen set grafických listů k příběhu Stvoření světa.

Nejprve jsem prostudovala dostupnou literaturu a zdroje, ze kterých vznikla teoretická část. Studium jsem došla k zajímavým závěrům. Ilustrace v Bibli se objevuje především v knihách pro dětské čtenáře. Vybrala jsem si čtyři odlišné ilustrátory, čtyři styly vyjádření. Mé ztvárnění je konceptem nejvíce podobné ilustraci od Letizie Galli, která vytvořila ilustrace k verši, který obsahoval nejdůležitější informaci z jednotlivého dne. Kniha je však určena dětem pro 1. stupeň, kdežto mé ilustrace jsou věnovány mládeži pro 2. stupně základní školy. Jiné uvedené knihy obsahovaly jednu až čtyři ilustrace. Zobrazení stvoření světa zobecňovaly. Důvodem dle mého názoru je, že publikace Moje obrázková bible obsahuje pouze Starý zákon, a proto má prostor k ilustraci každého dne. Naproti tomu ostatní publikace pojednávají jak o Starém, tak i o Novém zákoně. Tudíž ilustrátoři ostatních knih se nemohou věnovat jednotlivým dnům Stvoření světa tak důkladně. Vybrala jsem tyto čtyři ilustrátory, protože je jejich tvorba kontrastní. Lišili se například stylem rukopisu, kompozicí, ale i technikou.

Jelikož studuji pedagogickou fakultu, chtěla jsem, aby výsledná práce alespoň z části sloužila k obohacení výuky ve škole. V praktické části jsem si vybrala techniku linorytu, kterou jsem se snažila co nejdůstojněji a přitom jednoduše, zejména pro děti a mládež, vyjádřit obsah jednotlivých dnů Stvoření světa. K myšlence ztvárnění příběhu barevným linorytem mě inspiroval umělec Jan Vičar.

Bylo by zajímavé pátrat po ilustrátorech i v jiných knihách, biblických příbězích a zkusit je porovnávat, téma by ale přesahovalo možnosti této bakalářské práce. Myslím, že nám stále příběhy z Bible mají co říct, protože jsou velmi nadčasové a lidské chyby se stále opakují napříč všemi staletími.

Seznam literárních a internetových zdrojů

- ALLMEN, Jean-Jacques von. *Biblický slovník*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1987.
- Bible21 - překlad 21. století* [online]. © 2012 [cit. 2019-06-25]. Dostupné z: <https://www.bible21.cz/online>.
- BROSSIER, François a Danielle MONNERON. *Moje první obrázková bible*. Z franc. přel. Stanislava KÁŇOVÁ. Praha: Portál, 1991. ISBN 80-85282-09-7.
- DONEY, Meryl. *Jak k nám přišla Bible: Příběh knihy, která změnila svět*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1993. ISBN 80-900881-3-9.
- EROMOSELE, John Abuya a OLAJOKE, Akinkulere Susan. Engaging with Old Testament Stories: A Multimodal Social Semiotic Approach to Children Bible Illustrations. *International Journal of Applied Linguistics & English Literature* [online]. 2012, vol. 1, no. 5, s. 219-225 [cit. 2019-06-22]. ISSN 2200-3452. Dostupné z: <http://www.journals.aiac.org.au/index.php/IJALEL/article/view/781/712>.
- FIŠER, Marcel. *Lino: Český linoryt a výsledky Mezinárodních sympózií linorytu na Klenové 2001-2004*. Klatovy/Klenová: Dragon Press s.r.o. Klatovy, 2005. ISBN 80-85628-79.
- FOUILLIOUX, Danielle, Anne LANGLOIS, Alice Le MOIGNÉ, Françoise SPIESS, Madeleine THIBAUT a Renée TRÉBUCHON. *Slovník biblické kultury*. Praha: EWA EDITION, 1992. ISBN 80-900175-7-6.
- GRAAF, Anne de. *Příběhy z Bible*. Z dánš. přel. Anna LUKEŠOVÁ. Praha: Česká biblická společnost, 2001. ISBN 80-85810-31-x.
- HOLEŠOVSKÝ, František. *Naše ilustrace pro děti a její výchovné působení*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1960.
- HOLEŠOVSKÝ, František. *Glosy k vývoji české ilustrace pro děti*. Praha: Albatros, 1982. ISBN 13-871-82.
- HOLEŠOVSKÝ, František. *Ilustrace pro děti: tradice, vztahy, objevy*. Praha: Albatros, 1977. ISBN 13-730-77.

- KADLEC, Pavel. *Historie a postupy při tvorbě dřevořezu, dřevorytu a linorytu*. Zlín, 2009. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta multimediálních komunikací. Vedoucí práce MgA. Dušan WOLF.
- KREJČA, Aleš. *Grafické techniky*. Praha: Aventinum, 1994. ISBN 80-7151-638-8.
- LONG, Charles H. *Alpha: The Myths of Creation* [online]. Oxford: Oxford University Press, 1963 [cit. 2019-06-27]. Dostupné z: <https://www.questia.com/read/10494935/alpha-the-myths-of-creation>
- MACHALICKÝ, Jiří. *Česká grafika: půlstoletí proměn moderní grafické tvorby*. Praha: Hollar, 2002.
- MALE, Alan. *Illustration: A Theoretical and Contextual Perspective*. Lausanne: AVA Publishing, 2007. ISBN 2-940373-51-5.
- MARCO, Jindřich. *O grafice*. Praha: Mladá fronta, 1981. ISBN 23-028-810.
- MASCHERONI, Anna Maria. *Ilustrovaná Bible: příběhy Starého a Nového zákona*. Z franc. přel. Ladislav ŽILKA. Praha: Česká biblická společnost, 2000. ISBN 80-85810-23-9.
- MATĚJČEK, Antonín. *Ilustrace*. Praha: Julius Bílek, 1931.
- MATĚJKA, Jiří a Alena BORÁKOVÁ. *Dětská bible*. Praha: Orbis pictus, 1991. ISBN 80-85240-13-0.
- ODEHNAL, Antonín. *Grafické techniky: Praktický průvodce*. Praha: Era, 2005. ISBN 80-7366-006-7.
- REISSNER, Martin. *Ilustrace: Pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015. ISBN 978-80-7028-439-1
- RYŠKOVÁ, Mireia, Jaroslav SCHRÖTTER, Zdeněk DEMEL a Karel KAŠPÁREK. *Stručný úvod do Písma sv.: Starý zákon*. Praha: Scriptum Praha, 1991. ISBN 80-900335-6-3.
- Velký slovník naučný: encyklopedie Diderot*. Praha: Diderot, 1999. ISBN 80-902723-1-2.

- VENGHOVÁ, Petra. *Ilustrace a text v knihách pro děti a mládež* [online]. Liberec, 2015 [cit. 2019-06-22]. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická. Vedoucí práce Mgr. Jarmila SULOVSÁ. Dostupné z: <https://dspace.tul.cz/bitstream/handle/15240/15020/DP.petra.venghova.pdf?sequence=1>.
- VIČAR, Jan. *Jan Vičar* [online]. [cit. 2019-03-15] Dostupné z: <http://janvicar.com/>
- VOIT, Petr. *Encyklopedie Knihy I.: knihtisk a příbuzné obory v 15. až 19. století*. Praha: Libri, 2008. ISBN 978-80-7277-390-9.
- WOMACK, Mari. *Symbols and Meaning: A Concise Introduction*. Lanham: AltaMira Press, 2005. ISBN 978-0-7591-0322-1

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Duch Boží nad vodami	18
Obrázek 2 - Sedmý den odpočinku	19
Obrázek 3 - Zobrazení světa bez člověka I.	20
Obrázek 4 - Zobrazení světa bez člověka II.	21
Obrázek 5 - Vesmír	23
Obrázek 6 - Zavádějící informace	24
Obrázek 7 - Stvoření světa, den první I.	25
Obrázek 8 - Stvoření světa, den první II.	26
Obrázek 9 - Den pátý, stvoření ryb ve vodě.....	26
Obrázek 10 – Den pátý, plameňák - zástupce ptactva.....	27
Obrázek 11 – Ptáci	27
Obrázek 12 - Den pátý, vznik živočichů, včetně dobytka.....	28
Obrázek 13 - Tisk z plochy	31
Obrázek 14 - Seriografie (sítotisk)	31
Obrázek 15 - Tisk z hloubky	32
Obrázek 16 - Tisk z výšky.....	32
Obrázek 17 - Marocké slunce 1/5.....	35
Obrázek 18 - Marocké slunce 4/5.....	35
Obrázek 19 - Ukázka přípravné skici	36
Obrázek 20 - Smirkování lina	36
Obrázek 21 - Příprava před nanesením barvy	37
Obrázek 22 - Ukázka držení rydla a samotného rytí	38
Obrázek 23 - Nanášení barvy gumovým válečkem.....	38
Obrázek 24 - Pokládání matriky na pomocný papír, jenž udává polohu tisku na výsledném archu.....	39
Obrázek 25 - Vkládání vyřezaných částí matrice na vytisknutý podklad	39
Obrázek 26 - Druhý tisk, vkládání kousků matrice podruhé na podklad	40
Obrázek 27 - Nanášení barvy válečkem, první tisk.....	40
Obrázek 28 - Rytí do již obtisklé matrice.....	41
Obrázek 29 - „2. Země pak byla pustá a prázdná, nad propastí byla tma a nad vodami se vznášel Boží Duch. 3. Bůh řekl: ‚Ať je světlo!‘ – a bylo světlo.“ ..	45

Obrázek 30 - „4. Bůh viděl, že světlo je dobré, a Bůh oddělil světlo od tmy.“	45
Obrázek 31 - Detail vody	47
Obrázek 32 – „7. Bůh učinil oblohu a oddělil vody pod oblohou od vod nad oblohou – a stalo se.“	47
Obrázek 33 - Detail bylin	49
Obrázek 34 - „9. Bůh řekl: ‚Ať se vody pod nebem shromáždí na jedno místo a ať se ukáže souš!‘ – a stalo se. 10. Bůh nazval souš ‚země‘ a shromáždění vod nazval ‚moře‘.“	49
Obrázek 35 - detail Slunce	51
Obrázek 36 - „14. Bůh řekl: ‚Ať jsou na nebeské obloze svítlny, aby oddělovaly den od noci; budou znamením k určování období, dnů a let; 15. budou na nebeské obloze svítilnami k osvětlování země!‘ – a stalo se.“	51
Obrázek 37 - Detail mořských organismů.....	53
Obrázek 38 - „20. Bůh řekl: ‚Ať se vody zahemží množstvím živočichů a nad zemí pod nebeskou oblohou ať létají ptáci!‘“	53
Obrázek 39 - Detail pohledu z džungle do krajiny.....	55
Obrázek 40 – „26. Tehdy Bůh řekl: ‚Učiňme člověka k našemu obrazu, podle naší podoby! Ať panují nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem, nad dobyt看kem, nade vši zemí i nad veškerou havětí lezoucí po zemi.‘“	55
Obrázek 41 - Detail Saturnu a Měsíce.....	57
Obrázek 42 - „1. Tak bylo dokončeno nebe a země s veškerou jejich rozmanitostí.“	57